

Matleena Inget

MUODIN KULUTUSKÄYTÄNTEET KIERTOTALOUDEN KONTEKSTISSA

Talouden ja johtamisen tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Joulukuu 2019

TIIVISTELMÄ

Matleena Inget: Kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteet
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kauppatieteiden tutkinto-ohjelma
Markkinointi
Joulukuu 2019

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää ja analysoida kiertotalouden mukaista muodin kuluttamista käytänteiden näkökulmasta. Aihe on ajankohtainen ja merkittävä, sillä muoti- ja tekstiiliteollisuus on yksi eniten ilmasto- ja ympäristöongelmia aiheuttava teollisuuden ala, ja näitä ongelmia pyritään ratkaisemaan kiertotalouden mukaisen toiminnan avulla. Kiertotaloutta koskevassa tutkimuksessa kuluttajanäkökulma on jäänyt vähemmälle huomiolle, vaikka kiertotalouden mallit eivät voi toimia, jos niissä ei huomioida kuluttajakäyttäytymistä. Kuluttajakäyttäytymisen tutkimus on puolestaan markkinoinnin ytimessä, joten markkinoinnin tutkimuksen avulla aiheesta voidaan saada ainutlaatuista ja oleellista tietoa.

Tutkittavaa aihetta lähestytään käytänneteoreettisesta näkökulmasta ja teorialuvussa tarkastellaan, mitä käytänteet ovat, millaisista elementeistä ne muodostuvat sekä miten ne syntyvät ja muuttuvat. Lisäksi teoreettista kontribuutiota haetaan kestävän kuluttamisen tutkimuksesta, ja edellä mainitut näkökulmat luovat yhdessä tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen. Viitekehyksessä kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteiden nähdään muodostuvan kolmenlaisista elementeistä – materiaaleista, kompetensseista ja merkityksistä. Näitä käytänteitä toteutetaan kaikissa kulutusprosessin vaiheissa ja niitä leimaa kiertotaloudelle ominainen tavoite vähentää, uudelleen käyttää ja kierrättää materiaaleja.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena ja sen aineisto kerättiin haastattelemalla viittä muotia kestävästi kuluttavaa henkilöä. Rajauksen avulla pyrittiin varmistamaan, että kiertotalouden mukaiset kulutuskäytänteet olivat jo muodostuneet ja vakiintuneet. Haastateltavista kaksi oli vaatelainaamojen jäseniä ja kolme kulutti muotia muulla tapaa.

Aineiston analysoinnin seurauksena saavutettiin ymmärrystä kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteistä ja käytänteet muodostavista elementeistä. Materiaaleista keskeisiksi nousivat valmistusmateriaalit, hankintapaikat sekä parveke ja pakastin. Keskeisiksi kompetensseiksi nousivat luovuus, tietämys valmistusmateriaaleista, kärsivällisyys sekä lainaamiseen liittyvä impulssihankinta. Merkityksissä korostui halu toteuttaa arvojensa mukaista kestävä elintapaa sekä minuuden ja omien arvojen ilmaiseminen. Lisäksi tunnistettiin viisi käytänteiden toteuttamista haastavaa tekijää. Nämä ovat kiintyminen, koot, tietämys, lainaamisen luoma tarve ostaa uutta sekä tietyt tuotekategoriat.

Tutkimuksen tulosten perusteella voitiin uudelleenmääritellä kestävän kuluttamisen käsite muodin kuluttamisen kontekstissa. Tutkimuksen ansiosta voidaan todeta, että käytänneteoria sopii myös muodin kuluttamisen tarkasteluun. Lisäksi tutkimuksella saavutettiin ymmärrystä kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteistä ja niiden toteuttamista haastavista tekijöistä, jotka on hyvä huomioida kiertotalouden malleja suunniteltaessa.

Avainsanat: Kiertotalous, kuluttajanäkökulma, muoti, käytänneteoria, käytänteet

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck-ohjelmalla.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Kiertotalous muodin ilmasto- ja ympäristöongelmien ratkaisemisessa	5
1.2 Tutkimuksen tavoite, oletukset ja rajaukset	6
2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN OSUUS	8
2.1 Kiertotalouden ja kestävän kuluttamisen suhde	8
2.2 Käytänneteoria ja kulutuskäytänteet	10
2.3 Kulutuskäytänteiden anatomia	12
2.3.1 Materiaalit	12
2.3.2 Kompetenssit	13
2.3.3 Merkitykset	14
2.4 Kulutuskäytänteiden syntyminen ja muutos	14
2.5 Teoreettisen viitekehyksen yhteenveto	16
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TUTKIMUSMENETELMÄT	18
3.1 Tutkimusmenetelmät	18
3.2 Aineistonkeruu	19
3.3 Aineiston käsittely ja analysointi	20
4 TUTKIMUKSEN KESKEISET TULOKSET	21
4.1 Elementit kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen taustalla	21
4.1.1 Materiaalit kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteiden taustalla – luonnonmateriaalit ja pakastin keskiössä	21
4.1.2 Kompetenssit kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteiden taustalla – kärsivällisyyttä ja impulssihankintaa tarvitaan	23
4.2.3 Merkitykset muodin kiertotalouden mukaisen kuluttamisen käytänteiden taustalla – omien kestävien arvojen kanssa linjassa olevaa toimintaa	26
4.2 Muodin kestävää kuluttamista haastavat tekijät	29
4.2.1 Tuotteisiin kiintyminen haastaa kiertoa vapauttamisen	29
4.2.2 Koot haastavat kiertotalouden mukaisten käytänteiden toteuttamista	30
4.2.3 Tietämys kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen esteenä	31
4.2.4 Lainaaminen luo tarvetta uuden ostamiselle	32
4.2.5 Tietyt tuotekategoriat vaikeuttavat käytänteiden toteuttamista	33
4.3 Tulosten yhteenveto	34
5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	37
5.1 Yhteenveto	37

5.2 Johtopäätökset	38
5.3 Tutkimuksen rajoitteet ja jatkotutkimusmahdollisuudet	42
LÄHTEET.....	44
LIITTEET.....	49
Liite 1: Tehtävänanto haastateltaville	49
Liite 2: Teemahaastattelurunko	50
Liite 3: Esimerkkejä haastateltavien ottamista kuvista	51

1 JOHDANTO

1.1 Kiertotalous muodin ilmasto- ja ympäristöongelmien ratkaisemisessa

Ilmastonmuutos on yksi aikamme suurimmista globaaleista ongelmista. Nykyiset tavat tuottaa ja kuluttaa uhkaavat muun muassa kansantalouksien vakautta, resurssien riittävyyttä sekä ihmiskunnan selviytymisen kannalta välttämättömien luonnon ekosysteemien toimintaa (Hoegh-Guldberg et al. 2018). Muoti- ja tekstiiliteollisuus on yksi eniten ilmasto- ja ympäristöongelmia aiheuttava ja resursseja käyttävä teollisuuden ala (Niinimäki 2018, 14). YK:n (2018) mukaan muotiteollisuus aiheuttaa kymmenen prosenttia koko maailman hiilidioksidipäästöistä. Hiilidioksidipäästöjen lisäksi muotiteollisuus vaikuttaa ympäristöön tuhoisasti niin tuotannon, käyttämisen kuin käytöstä poistamisenkin vaiheissa. Brooks ja hänen kollegoidensa (2017) mukaan vaatteiden tuotannolla on havaittu olevan suuria negatiivisia vaikutuksia ympäristölle esimerkiksi kasvihuonekaasupäästöjen, kemiallisten saasteiden ja veden kulutuksen johdosta. Kirjoittajat toteavat artikkelissaan myös, että vaatteiden käyttövaiheessa, erityisesti pyykinpesun aikana, aiheutuu merkittävästi negatiivisia seurauksia esimerkiksi energiankulutuksen ja mikrokuitujen aiheuttaman vesiteiden saastumisen myötä. Suuri osa muotiteollisuuden ympäristövaikutuksista johtuu edeltävän ohella vallalla olevasta muodin lineaarisesta käyttötavasta: tuotetta käytetään ostamisen jälkeen verrattain lyhyt aika, jonka jälkeen se heitetään pois (Ellen MacArthur Foundation 2017, 19).

Kiertotalous nähdään merkittävässä roolissa näiden ongelmien ratkaisemisessa. Kiertotalous voidaan käsittää talousmallina, jonka ytimessä on kiertävä, suljettu materiaali- ja energian systeemi eli toisin sanoen suljettu tuotekierto (Ellen MacArthur Foundation 2015, 19-23). Talousmallin merkittävydestä kertoo esimerkiksi Euroopan komission (2015) hyväksymä kiertotalouteen siirtymisen toimintasuunnitelma sekä Kiinassa vuonna 2009 käyttöönotettu kiertotalouden edistämistä koskeva laki (The Standing Committee of the National People's Congress China, 2008). Kiertotalous on herättänyt kiinnostusta politiikan ohella myös yritysmaailmassa. Ympäristövaikutusten lisäksi lukuisat yritykset ovat kiinnostuneet kiertotaloudesta sen liiketoimintamahdollisuuksien vuoksi.

Kiertotalous muuttaa tuottamisen ja kuluttamisen systeemejä voimakkaasti (Camacho-Otero et al. 2018, 27). Kuluttamista ja kuluttajia on kuitenkin tutkittu kiertotalouden kontekstissa verrattain vähän. Voidaan todeta, että kuluttamisen, kuluttajien, muodin ja kiertotalouden yhdistävä tutkimus on vasta syntymässä. Kirchherrin ja kumppaneiden (2017, 225) mukaan ainostaan 19 % kiertotaloutta määrittelevistä tieteellisistä artikkeleista ylipäätään mainitsee kuluttajat. Kiertotalousmallit eivät kuitenkaan voi toimia, jos kuluttajakäyttäytyminen jätetään niissä huomiotta (Singh & Giacosa 2019, 930). Näin ollen juuri kuluttamisen ja kulutuskäytänteiden tutkiminen kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen kontekstissa on perusteltua. Kuluttajakäyttäytymisen voidaan nähdä olevan markkinoinnin ytimessä, joten markkinoinnin tutkimuksen avulla ilmiöstä voidaan saada oleellista ja merkittävää tietoa.

1.2 Tutkimuksen tavoite, oletukset ja rajaukset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää ja analysoida kiertotalouden mukaista muodin kuluttamista kulutuskäytänteiden näkökulmasta. Kulutuskäytänteillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa rutiininomaista käytöstä, joka on ajatusten, tunteiden, motivaation, aiemman ymmärryksen ja fyysisten toimintojen muodostama kokonaisuus (Reckwitz 2002b, 249-250). Tässä tutkimuksessa tutkitaan jo pidemmän aikaa muotia kiertotalouden mallien mukaisesti kuluttaneiden henkilöjen käytänteitä. Näin voidaan varmistua siitä, että käytänteet ovat tutkimushetkellä jo muodostuneet ja vakiintuneet. Lisäksi tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaiset tekijät haastavat kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteiden toteuttamista. Aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että vaikka kuluttaja suhtautuu muodin kestävää kuluttamista kohtaan myönteisesti, ei se läheskään aina johda kestävän kuluttamiseen (McNeill & Moore 2005). Näin ollen on merkittävää tunnistaa tekijöitä, jotka vaikeuttavat kestävän kuluttamisen toteuttamista. Tutkimuksen tavoitteet voi kiteyttää seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1.) *Millaisista elementeistä kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteet muodostuvat?*
- 2.) *Millaiset tekijät haastavat kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteiden toteuttamista?*

Tutkimuksessa kiertotalouden mukaisia kulutuskäytänteitä tutkitaan muotiteollisuuden saralla. Muotiteollisuus on yksi merkittävimmistä ilmastonmuutosta edistävistä tekijöistä (Niinimäki 2018, 14). Muodin kestävä ja kiertotalouden mukaista kuluttamista on tutkittu muun muassa liiketoimintamallien ja suunnitteluprosessien näkökulmista (Kant Hvass & Pedersen 2019; Kozlowski et al. 2018). Tämän ohella kestävyuden ongelmien ratkominen vaatii ymmärrystä kuluttajakäyttäytymisestä ja kulutuskäytännöistä (Hargreaves 2011; Røpke 2009). Kuluttajanäkökulma on kuitenkin jäänyt vähemmälle huomiolle niin kiertotalouden kuin muodin kestävä kuluttamisenkin tutkimuksissa. On siis perusteltua rajata kiertotaloutta ja kestävä kehitystä kuluttajan näkökulmasta käsittelevä tutkimus juuri muoti- ja tekstiiliteollisuuden kontekstiin.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kulutuskäytänteitä, sillä muodin kestävä kuluttamista on tutkittu aiemmin kuluttajan silmin asenteiden, käsitysten, asiakasarvon sekä käyttäjän hyväksynnän ja omaksumisen näkökulmista (Becker-Leifhold 2018; Camacho-Otero et al. 2019; Song & Ko 2016). Kulutuskäytänteitä on puolestaan tutkittu erityisesti muun muassa kestävä energiankulutuksen, ruokahävikin ja kotitalouksien yhteyksissä (Corsini et al. 2019, 348). Näin ollen rajauksen avulla pyritään saavuttamaan uutta ja ajankohtaista tietoa.

Tutkimuksessa perehdytään edelläkävijöiden kulutuskäytänteisiin. Edelläkävijöillä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa kuluttajia, jotka ovat jo pidemmän aikaa kuluttaneet pääsääntöisesti muotia kestävästi ja kiertotalouden mallien mukaisesti. Tällä rajauksella pyritään saamaan selville todellisia, jo toteutuvia ja vakiintuneita kulutuskäytänteitä.

Koska kiertotalouden mukaisen kuluttamisen ytimessä on suljettu tuotekierto (Ellen MacArthur Foundationin 2015, 19-23), tarkastellaan tässä tutkimuksessa kulutuskäytänteitä yhden tällaisen tuotekierron eri vaiheissa. Yhden tuotekierron nähdään tässä tutkimuksessa koostuvan kulutusprosessin vaiheista eli hankinnasta, käyttämisestä ja käytöstä poistamisesta (Arnould & Thompson 2005). Tässä tutkimuksessa oletetaan, että kiertotalouden mukaisessa kuluttamisessa käytöstä poistaminen johtaa tuotteen tai materiaalin kohdalla uuden kulutusprosessin alkamiseen. Tällä rajauksella pyritään saamaan selville kokonaisvaltaisesti ihmisten todellisia ja moninaisia kulutuskäytänteitä kiertotalouden mukaisen kuluttamisen prosessin eri vaiheissa.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN OSUUS

2.1 Kiertotalouden ja kestävän kuluttamisen suhde

Kiertotaloudelle ei ole vielä muodostunut yhtä yksiselitteistä ja hyväksyttyä määritelmää. Ilmiön ytimessä nähdään kuitenkin yleisimmin suljettu tuotekierto (Ellen McArthur Foundation 2015, 19-23). Kiertotalous voidaankin nähdä yksisuuntaisten prosessien ympärille rakentuvan talousmallin vastakohtana (Murray et al. 2017, 371). Sen voidaan katsoa käsittävän kaikki aktiviteetit, joiden seurauksena tuottamisen, jakelun ja kuluttamisen prosesseihin liittyviä materiaaleja vähennetään, uudelleen käytetään ja kierrätetään (Cooper 1999, 10). Kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen voidaan nähdä olevan ympäristöystävällistä, sillä sen tavoitteena on materiaalien ja tuotteiden kiertämisen maksimointi ja uusien resurssien käytön minimointi. Muodin kontekstissa kiertotalous tarkoittaa suljetun tuotekierron mukaan toimivien systeemien kehittämistä. Niinimäen (2018, 17) mukaan näiden systeemien tavoitteena on tuotteiden ja materiaalien käyttöiän sekä arvontuotannon ajan mahdollisimman suuri kasvattaminen. Kiertotalouden mukaisessa muodin kuluttamisessa tuotteen käytöstä poistaminen aloittaa tämän tuotteen kohdalla uuden tuotekierron syklin. Käytännössä tällaisessa muodin kuluttamisessa kaiken materiaalin tulisi kiertää useita kiertoja.

Myöskään kestävän kuluttamisen käsitteelle ei ole aiemmissa tutkimuksissa löydetty yhtä laajasti hyväksyttyä määritelmää (Dolan 2002). Peattie & Collins (2009) ovat määritelleet käsitteen kuluttamiseksi, jossa jokainen kuluttaa ainoastaan oman laskennallisen osuutensa verran maapallon resursseista. On kuitenkin todettu, että kestävä kuluttaminen on ymmärrettävä ympäristönäkökulmaan keskittyvää kuluttamista laajempänä ilmiönä (Lim 2017). Tässä tutkielmassa kestävä kuluttaminen ymmärretäänkin Limin (2017) määritelmän mukaisesti:

”Kestävä kuluttaminen on mukautuva, tasapainoinen ja kontekstuaalinen lähestymistapa kuluttamiseen, joka (1) kohtaa nykyisen sukupolven tarpeet, (2) ei köyhdytä tulevia sukupolvia, (3) ei aiheuta peruuttamatonta vahinkoa ympäristölle, (4) ei aiheuta luonnollisten ekosysteemien toimintojen katoamista (ekologiset ja inhimilliset systeemit; ympäristöllinen ja sosiaalinen vastuu), (5) lisää resurssien tehokasta käyttöä, (6) lisää elämänlaatua ja (7) välttää kulutusmyönteisyyttä ja hyperkuluttamista.” (Liam 2017, 71)

Kestävän kuluttamisen käsitettä on kritisoitu, sillä kiinteänä osana kuluttamista on perinteisesti nähty vaihe, jossa kuluttaja hankkiutuu kuluttamisen kohteesta eroon (Gordon et al. 2011; Peattie & Collins 2009). Tämän on nähty olevan ristiriidassa kestävyuden ajatuksen kanssa, sillä käytöstä poistaminen on käsitetty esimerkiksi roskeen heittämisestä tai muuten kuluttamisen kohteen tuhoamisena (Lim 2017, 69). Tässä tutkimuksessa käytöstä poistamisen vaihtoehdot käsitetään kuitenkin moninaisemmin: käytön jälkeen tuotteen voi vaikkapa myydä eteenpäin tai antaa käyttöön sitä tarvitsevalle. Näin ollen kuluttaminen voi olla kestävää.

Keskeistä kestävässä kuluttamisessa on se, että kuluttajan toteuttamat käytänteet ovat sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristöllisesti kestäviä kaikissa kulutusprosessin vaiheissa. Kulutusprosessin voidaan nähdä koostuvan kolmesta vaiheesta – hankkimisesta, käyttämisestä ja käytöstä poistamisesta (Arnould & Thompson 2005). Solomon (2016) on todennut, että hankkiminen pitää sisällään muun muassa haaveilun, haluamisen, suunnittelun, ostamisen, lainaamisen ja vuokraamisen. Kirjoittajan mukaan käyttämisen voidaan puolestaan nähdä koostuvan itse käyttämisen lisäksi tuotteen säilyttämisestä, huoltamisesta, ylläpidosta ja korjaamisesta. Käytöstä poistaminen tarkoittaa tuotteen roskeen heittämistä, kierrätystä, uudelleenkäyttöä, lahjoittamista ja jälleenmyyntiä (Jacoby et al. 1977, 22).

Kestävä kuluttaminen ei ole aina kiertotalouden mallien mukaista. Kiertotalouden mukainen kuluttaminen tulisikin nähdä yhtenä kestävä kuluttamisen muodoista (Camacho-Otero et al. 2018, 4). Toisin sanoen kuluttaminen voi olla kestävää, vaikka sen ytimessä ei olisikaan suljettu tuotekierto. Molempia kuluttamisen muotoja yhdistää kuitenkin sama päämäärä – sekä kestävällä että kiertotalouden mallien mukaisella kuluttamisella pyritään kestävä kehityksen mukaiseen toimintaan (Kirchherr et al. 2017).

Connollyn ja Protheron (2008) mukaan kestävästi kuluttaessa kuluttaja sitoutuu vapaaehtoisesti esimerkiksi ympäristöystävällisiin kulutuskäytänteisiin. Niinimäen (2018, 18-19) mukaan kiertotalouden mukainen muodin kuluttaminen koostuu esimerkiksi käytänteistä, joiden avulla tuotteen kunnosta pidetään huolta ja muodin käyttöikä ylipäättään lisätään. Kulutustottumusten ja -käytänteiden muuttaminen kiertotalouden mukaisiksi on kuitenkin haastavaa. Ongelma on tunnistettu aiemmissa tutkimuksissa, joissa on argumentoitu, että siihen voitaisiin saada ratkaisuja käytänneteoreettisen lähestymistavan avulla (Shove et al. 2012; Røpke 2009).

2.2 Käytänneteoria ja kulutuskäytänteet

Tässä tutkimuksessa kiertotalouden mukaista muodin kestävästä kuluttamisesta lähestytään näin ollen käytänneteorian avulla. Käytänneteorian juuret ovat sosiologiassa (Reckwitz 2002b), mutta markkinoinnissa sitä on hyödynnetty erityisesti kulutustutkimuksessa. Käytänneteorian voidaankin katsoa kuuluvan kulttuuriseen kulutustutkimukseen (CCT, Consumer Culture Theory). Kulttuurisessa kulutustutkimuksessa käsitellään kulttuuristen merkitysten, markkinoiden ja kuluttajakäyttäytymisen välistä dynaamista suhdetta (Arnould & Thompson 2005, 868). Lähestymistavassa yksilön käyttäytymisen ja laajemman sosiaalisen kontekstin nähdään olevan sidoksissa. Yhtäältä kuluttajan toiminta ja merkitykset muovaavat kulttuuria ja laajempia sosiaalisia merkityksiä, toisaalta sosiaalinen konteksti ja kulttuuri, joissa kuluttaja toimii, vaikuttavat tämän toimintaan ja sen saamiin merkityksiin.

Nicolinin (2012) mukaan käytänneteoriaa ei voida pitää yhtenä tarkkana teoriana, vaan ennemminkin kokoelmana toisiaan käsitteellisesti ja historiallisesti muistuttavia teoreettisia lähestymistapoja. Käytänneteorioiden tarkastelun kohteena ovat useimmiten käytänteet (Warde 2014). Toisin sanoen käytänneteoreettisessa lähestymistavassa tutkimuksen keskiöön asetetaan ihmisten todellinen toiminta ja yksilön toteuttamat käytänteet. Kiinnostus ei siis ole itse ihmisessä, vaikka hänen roolinsa käytänteiden toteuttajana on merkittävä. Käsitys siitä, mitä käytänteet ovat, vaihtelee aiemmissa tutkimuksissa jonkin verran. Käytänteet on ymmärretty niin tiettyinä, spesifillä alueella tapahtuvina toimina kuin pitkäaikaisina toimintamalleinakin (Rouse 2007). Yhteistä aiemmille tutkimuksille on se, että käytänteet nähdään rutiininomaisina ja kerta toisensa jälkeen toistettavina (Sirola 2018, 25). Tässä tutkimuksessa käytänteitä lähestytään Reckwitzin määritelmän mukaisesti. Reckwitz (2002b, 249–250) näkee käytänteet rutiininomaisena käytöksenä, joka on ajatusten, tunteiden, motivaation, aiemman ymmärryksen ja fyysisten toimintojen muodostama kokonaisuus. Tähän määritelmään viitataan toistuvasti käytänneteoriaa käsittelevässä kirjallisuudessa (mm. Warde 2005; Shove & Pantzar 2005; Røpke 2009).

Myös käytänteiden anatomiasta on olemassa erilaisia näkemyksiä. Schatzkin (1996, 89) mukaan käytänteet ovat ajallisesti ja alueellisesti jakautuneita tekemisten ja sanomisten ryhmittymiä. Reckwitz (2002b, 249) on puolestaan todennut, että käytänteet muodostuvat useiden erilaisten elementtien välisistä riippuvuussuhteista. Elementtejä ovat hänen mukaansa muun muassa keholliset ja mentaaliset aktiviteetit, esineet ja niiden käyttäminen sekä

ymmärryksen, tietotaidon, erilaisten tunteiden tasojen ja motivaatioon liittyvän tiedon muodoissa ilmenevä taustatieto. Shoven ja hänen kollegoidensa (2012) näkemyksen mukaan käytänteet ovat kokonaisuuksia, jotka muodostuvat materiaalien, merkitysten ja kompetenssien elementeistä. Yhteistä aiemmille tutkimuksille on se, että käytänteiden nähdään muodostuvan erilaisista ja toisiinsa integroiduista elementeistä. Käsitys siitä, millaisia nämä elementit ovat, vaihtelee hieman tutkimuksesta riippuen.

Käytänteet rakentavat niin yksilön kuin yhteiskunnankin toimintaa. Røpken (2009, 2491) mukaan sekä yksilön toiminta että sosiaaliset rakenteet, järjestelmät ja instituutiot tulevat toteen käytänteiden kautta. Myös Reckwitz (2002b, 250) on todennut, että sosiaalinen maailma koostuu erilaisista yksilöiden toteuttamista käytänteistä. Käytänteiden ytimessä voidaan nähdä niiden jaettu ymmärtäminen. Warde (2005, 134) onkin todennut, että käytänteiden olemassaolo vaatii niin niiden toteuttamista kuin laajempaa käsittämistä.

Kuluttamisen on todettu olevan läsnä lähes kaikissa käytänteissä (Warde 2005, 137). Reckwitzin (2002a, 212) mukaan käytänteiden toteuttaminen vaatii useimmiten erilaisten objektien kuluttamista. Vaikkapa pyykinpesemiseen tarvitaan pestävää pyykkiä, pesuainetta, vettä, energiaa sekä pesukone, jossa pyykit pestään. Røpke (2009, 2493) on puolestaan todennut, että kulutus on seurausta käytänteiden yhteydessä tapahtuvasta esineiden tarkoituksenmukaisesta käytöstä. Koska kuluttaminen linkittyy näin vahvasti käytänteisiin, voidaan käytänteiden katsoa olevan osa koko kuluttajan kulutusprosessia. Tässä tutkimuksessa käytänteitä tarkastellaankin kulutusprosessin eri vaiheissa – niin hankkimisen, käyttämisen kuin käytöstä poistamisenkin yhteyksissä.

Aiemmissä tutkimuksissa käytänneteorian on katsottu olevan tarkoituksenmukainen teoreettinen lähestymistapa juuri kestävään kuluttamiseen liittyvän käyttäytymisen ja aktiviteettien tarkasteluun (Røpke 2009). Lisäksi on todettu, että käytänneteorian avulla pystytään ymmärtämään muutosta (Shove et al. 2012, 1). Näin ollen kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen tarkasteleminen käytänneteoreettisella lähestymistavalla voisi tuottaa mielenkiintoisia tuloksia.

2.3 Kulutuskäytänteiden anatomia

Kulutuskäytänteiden nähdään koostuvan erilaisista elementeistä. Käytänneteoreetikoilla on vaihtelevia näkemyksiä siitä, mitä nämä elementit ovat. Vaikka elementit voidaan erotella toisistaan, linkittyvät ne silti käytänteessä vahvasti toisiinsa ja ovat osittain päällekkäisiäkin. Tässä tutkimuksessa kulutuskäytänteiden nähdään muodostuvan Shoven ja hänen kollegoidensa (2012) määritelmän mukaisesti kolmenlaisista elementistä – materiaaleista, merkityksistä ja kompetensseista, jotka ovat käytänteen suorittamiseen vaadittavaa tietoa ja taitoa. Seuraavaksi tässä tutkimuksessa tarkastellaan näitä kolmea elementtiä tarkemmin.

2.3.1 Materiaalit

Käytänteen suorittaminen vaatii useimmiten tietyn materiaalin eli objektin tai tavaran hyödyntämistä tietyllä, tarkoituksenmukaisella tavalla (Reckwitz 2002b, 252). Shoven ja hänen kollegoidensa (2012, 23) mukaan materiaalit käsittävät käytänteeseen liittyvät objektit, tilat ja paikat, infrastruktuurin, erilaiset välineet, työkalut ja teknologiat sekä ihmiskehon itsessään. Materiaalit tulee siis ymmärtää laajemmin kuin pelkkänä tekemisen kohteena.

Arkipäiväisten rutiinien suorittaminen perustuu pitkälti esineiden ja tavaroiden käyttämiseen ja yhdistelyyn (Shove & Pantzar 2005, 44-45). Materiaalit ovat näin ollen käytänteiden toteuttamisen ytimessä (Shove et al. 2012, 9). Voidaankin todeta, että käytänteiden toteuttaminen on lähes mahdotonta ilman materiaaleja eli toiminnan kohteena olevia objekteja ja tavaroita (Reckwitz 2002a, 212). Esimerkiksi muotia hankittaessa tuote, vaikkapa paita, hankitaan tietyistä paikasta, kuten kirpputorilta. Myös ihmiskeho voidaan nähdä muodin kuluttamisen kontekstissa suuressa roolissa: muotia hankitaan pääasiallisesti sillä ajatuksella, että hankittu vaate tai asuste puetaan tulevaisuudessa päälle.

Røpken (2009, 2490) mukaan ihmiset kuluttavat käytänteiden kautta materiaaleihin lukeutuvia resursseja – usein jopa tiedostamattaan. Kiertotalouden mukaisella kuluttamisella pyritään kuitenkin juuri materiaalien ja resurssien käytön vähentämiseen, uudelleenkäyttämiseen ja kierrättämiseen (Cooper 1999, 10). Siispä materiaalien yksityiskohtainen tarkasteleminen tämän tutkimuksen kontekstissa on perusteltua, vaikka se saattaaakin vaikuttaa arkipäiväisten itsestäänselvyksien toteutumiselta. Ylipäätään käytänteiden voidaan nähdä tulevan fyysisiksi ja

todelliseksi juuri materiaalien kautta (Schatzki 2001, 11). Materiaalit voidaan näin ollen nähdä olennaisena osana kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteitä.

2.3.2 Kompetenssit

Shoven ja hänen kollegoidensa (2012, 23) mukaan kompetenssit tarkoittavat kaikkea sitä ymmärrystä, tietoa ja taitoa, jota käytänteen toteuttamiseen tarvitaan. Reckwitz (2002b, 251, 253) on kuitenkin todennut, että kompetenssi tulee ymmärtää käytänteiden yhteydessä tietotaitoa laajemmin: se kattaa koko osaamisen sekä kaikki ymmärtämisen, tuntemisen ja haluamisen tavat, jotka yhdistyvät toisiinsa käytänteessä. Hänen mukaansa kompetenssi käsittää jopa yksilöllisen tavan ymmärtää ja nähdä maailmaa.

Käytänteen toteuttamiseen tarvittavat tiedot ja taidot syntyvät useimmiten kokemuksen ja harjoittelun kautta (Røpke 2009, 2492). Schaun ja kumppaneiden (2009, 30) mukaan käytänteen toteuttamiseen tarvittavat kompetenssit voivat olla joko eksplisiittisiä eli yleisiä menettelytapoja ja sääntöjä tai hiljaista tietoa eli kykyjä, taitoja ja kulttuurillisesti hyväksytyjä toimintatapoja. Yksilöllä on näin ollen laaja kirjo erilaisiin käytänteisiin linkittyviä kompetensseja, joita hän on elämänsä aikana oppinut.

Jotkut kompetensseista ovat yleisiä ja niitä voi hyödyntää useissa eri käytänteissä (Røpke 2009, 2492). Tällaisena voidaan pitää vaikkapa lukutaitoa: sitä tarvitaan niin romaania lukiessa kuin vaatteiden hoito-ohjeisiin tutustuessa. Joidenkin käytänteiden toteuttaminen vaatii kuitenkin spesifiä osaamista ja tietoa (Røpke 2009, 2492). Jos muotia haluaa kuluttaa kestävästi, tulee tuottamisen ja kuluttamisen prosesseista kerätä hyvinkin yksityiskohtaista ja tarkkaa tietoa.

Kompetenssien voidaan katsoa olevan kriittisessä asemassa käytänteen toteutumisen kannalta. Nicolinin (2012, 5) mukaan kompetenssien avulla ihminen voi ensinnäkin suorittaa käytänteen ja toisaalta kyetä toistamaan sen uudelleen. Toisin sanoen kompetenssien ansiosta ihminen voi tarkoituksellisesti suorittaa käytänteitä, eikä niiden toteutuminen ole sattumanvaraista. Koska kompetenssien elementti on näin kriittisessä asemassa erilaisten käytänteiden toteuttamiseen peilaten, on sen tarkasteleminen kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen kontekstissa oleellista.

2.3.3 Merkitykset

Käytännöt ja rutiinit ovat niitä suorittaville ihmisille merkityksellisiä (Røpke 2009, 2490). Shoven ja kumppaneiden (2012, 23) mukaan merkitykset käsittävät kaikki käytänteeseen liittyvät sosiaaliset ja symboliset merkitykset. Näiden merkitysten avulla ymmärretään paitsi itse käytänteitä myös sitä, miksi käytänteitä suoritetaan (Røpke 2009, 2492). Merkityksien avulla voidaan siis saada selkoa vaikkapa siitä, minkä vuoksi kuluttaja ostaa vaatteensa useimmiten käytettynä, ja mitä tämä toimintatapa hänelle merkitsee.

Käytänteiden avulla luodaan ja ylläpidetään sekä kollektiivista identiteettiä että yksilöllisyyttä (Schatzki 1996). Näin ollen käytänteiden saamat merkitykset voivat olla erityisiä ja merkittäviä. Toistuvien käytänteiden avulla ihmiset luovat sosiaalisia suhteita ja järjestystä, mikä johtaa lopulta sosiaalisten järjestelmien syntyyn (Røpke 2009, 2491). Toisaalta merkitysten voidaan nähdä olevan jaettuja ja riippuvaisia sosiaalisesta ympäristöstä, jossa käytänteiden toteuttaja elää. Siispä sama käytänte voi saada erilaisen merkityksen riippuen siitä, kuka käytänteiden toteuttaa (Røpke 2009, 2494). Myös itse merkitykset ovat dynaamisia (Reckwitz 2002b; Warde 2005). Ne voivat siis muuttua ajassa, vaikka käytänteitä toteuttaisi sama henkilö.

Camacho-Oteron ja hänen kollegoidensa (2018, 2758) mukaan kiertotalouden mukaisessa kuluttamisessa korostuvat anonymiteetin, yhteisöllisyyden, useiden arvojen, poliittisen kuluttamisen ja epävarmuuden merkitykset. Røpken (2009, 2496) mukaan ympäristölliset merkitykset korostuvat vain osassa kaikkia käytänteitä ja niiden tuominen osaksi erilaisia käytänteitä on usein haastavaa. Tästä johtuen on mielenkiintoista tarkastella kiertotalouden mukaiseen muodin kuluttamiseen liittyvien käytänteiden merkityksiä.

2.4 Kulutuskäytänteiden syntyminen ja muutos

Edellä esiteltyjen käytänteiden kolmen elementin yhteyden muodostuminen, ylläpitäminen ja rikkoutuminen johtavat käytänteiden syntymiseen, olemassaoloon, muuttumiseen ja olemassaolon loppumiseen (Shove et al. 2012, 14-15). Näin ollen käytänteiden toteuttaminen on mahdollista ainoastaan, kun materiaalit, merkitykset ja kompetenssit muodostavat kokonaisuuden tarkoituksenmukaisella tavalla. Esimerkiksi rikkoutuneiden kenkien korjaamiseen vaadittavat välineet ja halu parsia kengät kasaan eivät vielä takaa käytänteiden toteutumista. Näiden lisäksi tarvitaan tietoa ja taitoa, joiden avulla kenkä korjataan.

Käyttäytymisen muuttaminen vaatii muutosta käytänteissä (Warde 2005, 140). Käytänteiden muuttaminen puolestaan vaatii muutosta jossain käytänteiden kolmesta elementistä (Shove et al. 2012). Käytänteet ovat itsessäänkin alati muuttuvia (Shove et al. 2012, 146). Siihen, millaisia käytänteet tällä hetkellä ovat, vaikuttaa niin historia kuin vallitseva aika, paikka, sosiaalinen konteksti ja institutionaalinen järjestäytyminenkin (Warde 2005, 139).

On tärkeää ymmärtää, että tietynlaisen muutoksen aikaansaaminen yksilön käytänteissä ei ole yksinkertaista. Ensinnäkin yksilöt ovat usein sitoutuneet toteuttamiinsa käytänteisiin ja niiden pohjalta tapahtuvaan käyttäytymiseen emotionaalisesti, ruumiillisesti ja kognitiivisesti (Warde 2005; Dant & Martin 2001; Sheller 2004). Lisäksi käytänteiden muuttamisen tarkastelussa on huomioitava, että käytänteiden rutiininomaisesta luonteesta johtuen ne eivät ole useinkaan täysin refleктоituja ja tietoisia (Warde 2005, 140). Reckwitz (2002b, 255) on todennut, että käytänteiden muuttuminen ja olemassaolon päättymisen tapahtuu ennen kaikkea arkipäivän tilanteissa, joissa rutiineja eli käytänteitä ei kyetä vaikkapa tiedon puuttumisen vuoksi toteuttamaan.

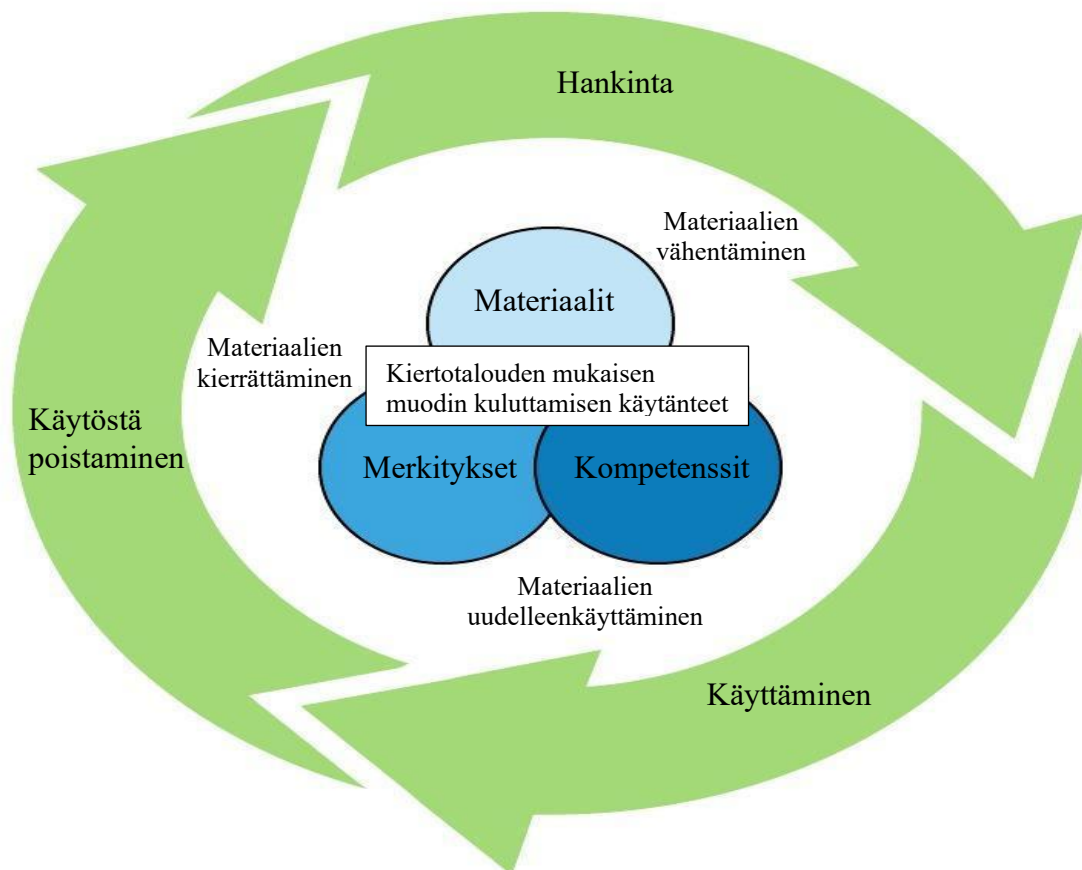
Käytänteiden muuttuminen voi tapahtua esimerkiksi innovaatioiden kautta. Tässä kontekstissa innovaatio tarkoittaa käytänteiden elementtien uudenlaista yhdistelemistä tai uusien elementtien yhdistämistä jo olemassa olevien elementtien kanssa (Shove & Pantzar 2005, 48). Esimerkiksi pikamuotiliikkeistä hankkimisen käytänteiden muuttaminen kirpputorilta hankkimisen käytänteeseen vaatii muutosta niin materiaaleissa, kuten fyysisen ostopaikan vaihtamisessa, kuin merkityksissäänkin, esimerkiksi käytetyn tuotteen arvostamisessa.

Kaiken kaikkiaan käyttäytymisen muutoksen voidaan siis katsoa saavan alkunsa käytänteiden elementeissä. Jotta muodin kuluttamista voidaan pyrkiä muuttamaan kiertotalouden mallien mukaiseksi, on aluksi ymmärrettävä, millaisista elementeistä kiertotalouden mukaiset muodin kuluttamisen käytänteet muodostuvat. Lisäksi on todettu, että käytänteiden muuttaminen on kohtalaisen haastavaa (ks. Warde 2005; Dant & Martin 2001; Sheller 2004). Näin ollen on perusteltua tutkia, millaisista elementeistä kiertotalouden mukaiset muodin kuluttamisen käytänteet koostuvat, ja millaiset tekijät estävät kiertotalouden mukaista muodin kuluttamista.

2.5 Teoreettisen viitekehksen yhteenveto

Tämän tutkimuksen teoreettinen viitekehys on tiivistetty kuvioon 1. Kuvion on tarkoitus mallintaa, millaisista elementeistä kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteet muodostuvat. Näitä käytänteitä leimaa kiertotalouden perusajatuksen mukainen tavoite vähentää, uudelleen käyttää ja kierrättää materiaaleja. Kyseisiä käytänteitä toteutetaan koko kulutusprosessin ajan eli hankkimisen, käyttämisen ja käytöstä poistamisen vaiheissa. Kuluttamisen voidaankin katsoa muodostuvan erilaisista käytänteistä.

Teoreettinen viitekehys on rakennettu käytänneteoriaan pohjautuen. Käytänneteoriassa tarkastelun keskiöön nostetaan ihmisten tosiasiallinen toiminta eli ihmisen toteuttamat käytänteet. Kuluttaminen on vahvasti läsnä lähes kaikissa yksilön toteuttamissa käytänteissä. Kuluttamisen voidaankin katsoa muodostuvan erilaisista käytänteistä.

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys

Käytänteet muodostuvat kolmenlaisista toisiinsa linkittyneistä ja osittain päällekkäisistä elementeistä – materiaaleista, kompetensseista ja merkityksistä. Materiaaleja ovat muun muassa erilaiset esineet, objektit, tilat ja työkalut. Kompetenssit ovat kaikkea sitä tietoa ja taitoa, jota käytänteen toteuttamiseen vaaditaan. Merkitykset taas sisältävät kaikki käytänteeseen liittyvät sosiaaliset ja symboliset merkitykset.

Käytänteet syntyvät ja ovat olemassa, kun käytänteen kolme elementtiä linkittyvät yhteen kokonaisuudeksi tarkoituksenmukaisella tavalla. Toisin sanoen jonkin elementin uupuminen estää käytänteen toteutumisen. Tietyn käytänteen muuttaminen vaatii muutosta jossain käytänteen kolmesta elementistä. Käytänteiden muuttaminen ei ole kuitenkaan helppoa, sillä ihmiset ovat kiintyneitä toteuttamiinsa käytänteisiin. Muutosta haastaa myös se, että ihmiset toteuttavat käytänteitä osana toimintaansa niin rutinoituneesti, että käytänteiden tiedostaminen saattaa olla haastavaa. Käytänne voi muuttua esimerkiksi arkipäiväisissä ”kriisitilanteissa”, joissa käytänteen kolme elementtiä eivät jostain syystä kohtaakaan. Muutos voi tapahtua myös kuluttajan toteuttamien innovaatioiden kautta. Innovaatioilla tarkoitetaan jo olemassa olevien käytänteen elementtien uudenlaista yhdistelemistä tai täysin uusien elementtien yhdistämistä jo olemassa oleviin elementteihin.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TUTKIMUSMENETELMÄT

3.1 Tutkimusmenetelmät

Tämä tutkimus on toteutettu kvalitatiivisena tutkimuksena. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusilmiötä lähestytään kokonaisvaltaisesti (Hirsijärvi et al. 2007, 157). Gilmore & Carson (1996, 21) mukaan kvalitatiivisten eli laadullisten tutkimusmenetelmien avulla voidaankin saada ainutlaatuista ymmärrystä erityisesti uusista tutkimusalueista. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään todellisen elämän kuvaamiseen olettaen kuitenkin, että todellisuutta voi tulkita monella tapaa (Hirsijärvi et al. 2007, 157). Kvalitatiivisen tutkimuksen avulla voidaan saada arvokasta ja ainutkertaista tietoa kuluttajien käyttäytymisestä ja sen taustalla olevista syistä (Belk et al. 2012, 5). Tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita ihmisten toteuttamasta todellisesta toiminnasta, eli kulutuskäytännöistä, verrattain uudessa kontekstissa, joten kvalitatiivinen lähestymistapa koettiin tutkimukseen parhaiten soveltuvaksi.

Tämän tutkimuksen primääriaineiston keräämisessä hyödynnettiin teemahaastatteluja. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumuoto: siinä ei hyödynnetä spesifejä kysymyksiä ja niiden esittämisjärjestystä, vaan haastattelut rakentuvat valittujen laajempien teemojen käsittelyn ympärille (Hirsijärvi & Hurme 2011, 47-48). Teemahaastattelussa haastateltavan ääni ja kokemukset nousevat keskiöön, vaikka tutkija voikin ohjailta haastattelua (Koskinen et al. 2005, 104-105). Haastattelun käyttö aineistonkeruumenetelmänä on perusteltua, kun tutkija ei voi vähäisen aiemman tutkimuksen vuoksi tietää vastausten suuntia ennen haastattelun toteuttamista (Hirsijärvi & Hurme 2011, 35).

Hirsijärven ja Hurmeen (2011) mukaan teemahaastattelun avulla voidaan tutkia yksilön kokemuksia, uskomuksia, tuntemuksia ja ajatuksia. Tässä tutkimuksessa ihminen nähdään toimijana, joka toteuttaa käytänteitä materiaaleja, merkityksiä ja kompetensseja hyödyntäen. Aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että ihminen on tietoinen suorittamistaan käytännöistä (Giddens, 1984). Tässä tutkimuksessa oletetaan näin ollen, että ihminen kykenee sanoittamaan omaa toimintaansa ja suorittamiaan käytänteitä. Teemahaastattelu koettiin perustelluksi aineistonkeruumenetelmäksi, sillä tutkimuksessa haluttiin saavuttaa syvää tietoa kulutuskäytännöistä ja niiden taustalla olevista elementeistä.

3.2 Aineistonkeruu

Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä, että kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti tutkimukseen sopivaksi, eikä satunnaisotoksen menetelmällä (Hirsijärvi et al. 2007, 160). Tutkimukseen haastateltavaksi etsittiin henkilöitä, jotka jo pääsääntöisesti kuluttavat muotia kestävästi ja kiertotalouden mallien mukaisesti. Tällä pyrittiin siihen, että kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteet olivat jo muodostuneet haastatteluhetkellä. Tutkittavia haluttiin sekä henkilöistä, jotka hankkivat muotia ensisijaisesti vaatelainaamoista, että henkilöistä, jotka hankkivat muotia muualta. Haastateltavaksi valikoitui viisi henkilöä, joista osa löytyi tutkijan lähipiiristä ja osa ensimmäisten haastateltavien kontakteista. Kaikki haastateltavat kuvasivat kuluttaneensa muotia kestävästi jo vuosia. Haastateltavista kaksi, haastateltava A ja haastateltava C, olivat vaatelainaamojen jäseniä. Muut haastateltavat hankkivat muotia ensisijaisesti muilla keinoilla.

Taulukko 1. Haastateltavat

Haastateltava	Sukupuoli	Ikä	Lainaamon jäsen	Päivämäärä	Kesto
A	Nainen	28 vuotta	Kyllä	22.10.2019	48:39
B	Mies	29 vuotta	Ei	24.10.2019	44:42
C	Nainen	35 vuotta	Kyllä	25.10.2019	35:02
D	Nainen	25 vuotta	Ei	26.10.2019	45:48
E	Nainen	21 vuotta	Ei	29.10.2019	51:59

Haastateltavia pyydettiin valmistautumaan haastatteluun ottamalla viisi kuvaa, jotka kuvastavat heidän mielestään sitä, millaisia he muodin kuluttajina ovat. Haastateltaville lähetetty tehtävänanto löytyy liitteenä (Liite 1). Tehtävällä pyrittiin saamaan haastateltavat pohtimaan omia muodin kuluttamisen tapojaan jo ennen haastattelua. Teemahaastattelun alussa tutkittavat esittelivät kuviaan tutkijalle, ja tämä esitti lisäkysymyksiä kuviin liittyen. Tehtävänannolla pyrittiin valmistautumisen lisäksi tuomaan esille erityisesti kulutuskäytänteiden materiaaleja.

Teemahaastattelun runko rakennettiin kulutusprosessin eri vaiheiden ympärille (Liite 2). Kulutuskäytänteitä käsiteltiin niin hankkimisen, käyttämisen kuin käytöstä poistamisenkin vaiheissa. Haastattelun eteneminen ja teemojen käsittelyjärjestys vaihtelivat

haastattelukohtaisesti. Haastateltavien ottamista kuvista keskusteltiin kuitenkin ennen teemojen käsittelyä, sillä haastateltavien haluttiin kertovan niistä seikkoja, jotka he itse kokivat merkityksellisiksi. Teemojen läpikäynti olisi saattanut vaikuttaa siihen, mitä haastateltavat kuvista kertoivat. Ylipäätään haastatteluissa pyrittiin saamaan haastateltavan ääni, käsitykset ja hänen omat kokemuksensa mahdollisimman hyvin esiin. Kaikki teemahaastattelut äänitettiin tutkittavien luvalla.

3.3 Aineiston käsittely ja analysointi

Äänitetyt haastattelut litteroitiin mahdollisimman pian haastattelun jälkeen. Tämän jälkeen aineistoa analysoitiin kaksivaiheisesti. Ensimmäiseksi tutkija kävi litteroidut tekstit läpi ja koodasi sieltä mielenkiintoisia ja olennaisia kohtia. Tässä vaiheessa huomattiin, että haastateltavat nostivat toistuvasti esiin seikkoja, jotka vaikeuttivat kulutuskäytänteiden toteuttamista, vaikka niistä ei ollut kysytty heiltä suoraan. Analysoinnin toisessa vaiheessa tekstistä koodattiin kohtia, joiden nähtiin viittaavan Shoven ja kumppaneiden (2012) määrittelemiін kulutuskäytänteiden ulottuvuuksiin eli materiaaleihin, merkityksiin ja kompetensseihin. Tässä vaiheessa tietty aineiston kohta voitiin koodata useamman elementin alle, sillä elementit ovat osittain päällekkäisiä ja harva osa aineistosta oli selkeästi vain yhden elementin alle sijoittuva. Elementteihin koodaaminen koettiin tarkoituksenmukaisena aiemman tutkimuksen ja teoreettisen viitekehyksen valossa sekä siksi, että ensimmäisellä analysointikierroksella näiden elementtien huomattiin olevan olennainen osa aineistoa. Voidaan todeta, että aineiston analysoinnissa yhdisteltiin aineisto- ja teorialähteisyyttä.

Analyysin ja tulkinnan pohjalta ensimmäiseen tutkimuskysymykseen liittyvät tulokset luokiteltiin Shoven ja kumppaneiden (2012) määritelmän mukaisesti materiaaleihin, kompetensseihin ja merkityksiin. Toiseen tutkimuskysymykseen liittyvät tulokset teemoiteltiin viiteen teemaan, jotka ovat tuotteisiin kiintyminen, koot, lainaamisen luoma tarvetta ostaa uutta, tietämys sekä tietyt tuotekategoriat. Tutkimuksen tuloksista kerrotaan tarkemmin luvussa neljä.

4 TUTKIMUKSEN KESKEISET TULOKSET

4.1 Elementit kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen taustalla

Aineiston perusteella voitiin tunnistaa moninaisia materiaaleja, kompetensseja ja merkityksiä, joista kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteet koostuvat. Seuraavissa alaluvuissa esitellään näitä keskeisimpiä elementtejä.

4.1.1 Materiaalit kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteiden taustalla – luonnonmateriaalit ja pakastin keskiössä

Aineiston perusteella vaatteiden ja kenkien valmistusmateriaalien koettiin olevan keskeisessä roolissa kiertotalouden mukaisten muodin kuluttamisen käytänteiden toteuttamisessa, kun tuote hankittiin ostamalla. Ostettavien tuotteiden valmistusmateriaaleissa välteltiin sekoitteita ja suosittiin luonnonkuituja. Välteltävistä valmistusmateriaaleista esiin nousi toistuvasti polyesteri, jonka käytön välttämiseen kaikki haastateltavat pyrkivät. Haastateltavat kokivat luonnonkuitujen olevan polyesterin kaltaisia tekokuituja kestävämpiä ja ympäristöystävällisempiä. Sinclairin (2014, 553) mukaan jaottelu luonnonkuitujen ja tekokuitujen välillä ei kuitenkaan ole näin yksinkertaista, vaan tekokuidut saattavat olla luonnonkuituja kestävämpiä ja niiden valmistaminen saattaa esimerkiksi vaatia vähemmän veden kuluttamista. Ympäristöystävällisemmäksi vaihtoehdoksi luonnonkuidut nousevat kuitenkin useissa tuotannon vaiheissa sekä etenkin käytöstä poistamisen yhteydessä. Tekokuidusta valmistettujen tuotteita hävitettäessä syntyvän jätteen käsittely on haastavaa (Sinclair 2014, 553). Jätteen syntymisen voidaan puolestaan nähdä olevan ristiriidassa kiertotalouden mukaisen kuluttamisen kanssa. Valmistusmateriaalien lisäksi ostettavassa tuotteessa huomiota kiinnitettiin yleiskuntoon ja saumoihin.

”Mä oon tosi tarkka (materiaalien valinnassa). Toivon, et se on prosenteiltaan jotain tällasta luonnonmateriaali. Mä en osta mitään polyesteriasioita, koska se on käytännössä vaan mikromuovia prässättyinä johonkin mekon muotoon.” (Haastateltava E)

”Mä alan olla vähän semmoinen saumasyyntäjä. Jos on tarkoitus, että joku vaate kestäis kymmenen vuotta, niin voiko se kestää, jos siinä on jo valmiiksi vinot saumat tai jotain muuta.” (Haastateltava A)

Aineiston mukaan tuttavilta tai vaatelainaamosta lainatun muodin valmistusmateriaaleihin ei puolestaan kiinnitetty huomiota juuri lainkaan. Vaatelainaamojen asiakkaat ulkoistivat tuotteeseen ja materiaaliin liittyvien vaatimusten tarkistamisen lainaamojen työntekijöille. Ainoa vaatimus lainatuotteille oli niiden siisti kunto.

”Aika vähän mä mietin niitä materiaaleja sit enää lainatuotteiden kohdalla. Aika paljon luotan heihin ja heidän vastuulliseen lainaamotoimintaan.”
(Haastateltava C)

Lainatuotteissa suosittiin erityisesti yläosien ja mekkojen lainaamista. Neljä haastateltavaa kertoivat lainaavansa pääasiassa näiden tuotekategorioiden tuotteita niin lainaamoista kuin tuttaviltaankin. Heidän mielestään mekot ja yläosat istuivat useammalle vartalolle kuin alaosat.

”Just noissa alaosissa, mitä tuol on, niin jotkut farkut on aika tarkat, että miten ne istuu.” (Haastateltava A)

Aineistosta esiin nousseet muodin hankintapaikat olivat moninaisia. Haastateltavat A ja C olivat haastatteluhetkellä vaatelainaamojen jäseniä ja he kuvasivat hankkivansa muotia ensisijaisesti lainaamojen kautta. Muut haastateltavat hankkivat tuotteita kirpputoreilta, vertaisverkkokaupoista, second hand -liikkeistä ja tuttavilta lainaamalla. Kaksi haastateltavaa, joista toinen asui kumppanin ja toinen kämpäkaverin kanssa, kuvasivat lainaamisen saavan jopa jakamistaloutta muistuttavia piirteitä. Jakamistaloudella tarkoitetaan talouden mallia, jossa hyödykkeitä ja palveluita lainataan ja jaetaan omistamisen sijaan verkkoalustan kautta (Hamari et al. 2016, 2047). Vaikka haastateltavien tapauksissa lainaamiseen ei liittynyt verkkoalustaa, heidän puheistaan välittyi selkeästi ajatus yhteisessä käytössä olevista tuotteista.

”Kun asuu ton mun poikaystävän kaa, niin voi jakaa vähän jotain. Et hänellä on jotain mun paitoja käytössä välillä ja mä voin käyttää joitain hänen. Ja sit toi on just vaikka jossain asusteissa hyvä.” (Haastateltava B)

Haastateltavien mukaan kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käyttövaiheessa keskeisiä materiaaleja olivat lisäksi parveke, pakastin, erilaiset pesuaineet, nahanhoitotuotteet, neula ja lanka sekä kädet. Haastateltavat kertoivat ensinnäkin vähentäneensä vaatteiden

pesemistä pesukoneessa. Pesemistä korvattiin joko parvekkeella tuulettamalla tai vaateen pakastamisella pakastimessa. Käytänteillä pyrittiin tuotteen raikastamiseen.

Kun tuotteita kuitenkin pestiin, valittiin pesussa käytettävät pesuaineet huolella. Silkkituotteiden pesussa käytettiin silkille tarkoitettua pesuainetta, villaa pestessä villalle tarkoitettua ja muuten käytettiin pääasiassa hajusteetonta pyykinpesuainetta. Ympäristöystävällisten ja itse valmistettujen pesuaineiden käytöstä haaveiltiin, mutta niitä ei ollut vielä otettu käyttöön. Tuotteita pestiin osittain pesukoneessakin, mutta haastateltavat suurin osa tuotteista pestiin käsin.

Nahkakenkiä huollettiin nahan kuntoa ylläpitävillä käytänteillä, joissa hyödynnettiin kenkälankkia ja nahkarasvaa. Vaatteisiin tulleita reikiä ja kulumia paikattiin puolestaan neulaa ja lankaa hyödyntäen – joko käsin tai ompelukoneella ompelemalla. Neulaa ja lankaa käytettiin myös vaatteiden sopivaksi muokkaamisessa. Näiden lisäksi sakset olivat tärkeä työväline esimerkiksi helman tai hihojen pituutta lyhennettäessä.

”Jos on kyse siitä, et on joku pieni reikä tai langanpätkä on lähtenyt irti. Niin ihan käsin ompelen vaan. Sit mul on tolleen jotain lankaa ja neulaa ja sit vaan korjaa pois, kun kattoo tv:tä.” (Haastateltava D)

Käytöstä poistettiin tuotteita, jotka eivät enää sopineet itselle koon puolesta tai joita ei tullut enää muuten käytettyä. Tällaisia tuotteita myytiin kirpputoreilla ja vertaisverkkokaupoissa, vietiin vaatekeräyspisteisiin tai annettiin ystäville. Rikki menneet tuotteet ja lumput kierrätettiin puolestaan kuitukeräyspisteisiin.

Kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteisiin liittyi monipuolisesti erinäisiä materiaaleja niin hankinnan, käyttämisen kuin käytöstä poistamisenkin vaiheissa. Näiden materiaalien voidaan katsoa olevan jopa kuluttamisen keskiössä, sillä muodin kuluttamisessa kuluttamisen kohteet ovat fyysisiä tuotteita.

4.1.2 Kompetenssit kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteiden taustalla – kärsivällisyyttä ja impulssihankintaa tarvitaan

Haastateltavien mukaan useat kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteet vaativat itsehillinnän ja kärsivällisyyden taitoa. Itsehillintä ja kärsivällisyys käsitettiin osana

niin hankkimisen, käyttämisen kuin käytöstä poistamisenkin käytänteitä. Itsehillinnän avulla vähennettiin impulssiostoja, ostokertoja ja ostettavien tuotteiden määrää. Hankintavaiheessa vaadittiin kärsivällisyyttä myös siksi, että itseä miellyttävien tuotteiden löytäminen käytettynä saattoi kestää verrattain kauan. Taito johti haastateltavien mukaan siihen, että muodin ostamisen hankintaprosessit olivat harkittuja ja kestivät ajallisesti kauan.

”Itsekuri. Se on kaiken ydin. Miten saa itsensä uskomaan ja oppimaan, että mä en halua ja tarvii tota uutta juttua.” (Haastateltava D).

Eräs haastateltavista korosti kärsivällisyyden ja itsehillinnän taitoa uusia kompetensseja opeteltaessa. Hänen mukaansa kiertotalouden mukaisten käytänteiden oppiminen vaati aikaa ja harjoittelua, joten kärsivällisyyttä oli oltava. Kärsivällisyyttä korostettiin myös käytöstä poistamisen käytänteissä: kaikki haastateltavat halusivat muodista luopuessaan sen tulevan käyttöön jonkun muun toimesta. Kaksi tutkittavaa kertoivat tämän vaativan ensinnäkin kärsivällisyyttä ja toisaalta tietämystä esimerkiksi läheisten kuluttamisen tavoista. Molemmat kuvasivat käytöstä poistamisen tapahtuvan siten, että he etsivät lähipiiristään valikoiden ihmiset, joiden he varmasti tietävät arvostavan ja käyttävän tuotetta. Mikäli tuotteelle ei löytynyt käyttöä lähipiiristä, tarvittiin tietoa eri kierrätyspaikoista ja niiden toimintatavoista.

Haastateltavien mukaan käytänteiden toteuttamisessa tarvittiin monipuolista tietoa vaatteiden valmistusmateriaaleista. Käytänteiden toteuttamisen taustalla oli huoli muodin ympäristöllisistä ja sosiaalisista vaikutuksista, joten ostettavien tuotteiden kohdalla materiaalien valmistuksen vaikutuksista haluttiin tietää mahdollisimman spesifisti. Lisäksi materiaaleja piti tuntea, jotta niitä osattiin hoitaa oikein ja esimerkiksi pestä oikealla tapaa ja oikeassa lämpötilassa. Valmistusmateriaaleja koskevaa tietoa haluttiin ennen kaikkea ympäristöystävällisyyden ja tuotteiden pitkäikäisyyden näkökulmista, mutta tärkeää oli myös se, että materiaali oli itselle sopiva.

”Tarvii tietoa materiaaleista, niiden kierrättämisestä ja hoitamisesta. Sen kautta, kun sä tiedät jonkun vaateen materiaalista, niin tiedät, et miten sen vois vaikka pestä ja mihin kierrättää.” (Haastateltava D)

Edeltävien lisäksi haastateltavien vastauksista esiin nousi toistuvasti luovuuden kompetenssi. Luovuutta tarvittiin ensinnäkin, jotta kirpputoreilta ja lainaamoista löysi itselleen sopivia

tyylikkää tuotteita. Näiden tuotteiden haluttiin sopivan yhteen omien vaatteiden ja asusteiden kanssa. Luovuutta tarvittiin myös, jotta omia vaatteita ja asusteita osattiin yhdistellä uusilla tavoilla ja jotta lainatuotteita osattiin yhdistellä asukokonaisuuksiksi omia tuotteita hyödyntäen.

”Vaikka neule voikin sopia mekon kaa, vaikka en ajatellut aiemmin, että mekkoja ja neuleita välttämättä käytetään samaan aikaan” (Haastateltava A)

Luovuutta vaadittiin lisäksi vaatteiden korjaamisessa ja paikkaamisessa. Yksi haastateltavista oli esimerkiksi saanut idean rikki menneiden sukkiensa korjaamisesta ompelemalla kahdesta rikkoutuneesta sukasta yhden (ks. liite 3). Tuotteiden huoltaminen ja korjaaminen vaativat luovuuden lisäksi useita erilaisia kompetensseja. Vaikkapa nahkatuotteiden hoitaminen vaati tietoa nahan huoltotavoista ja taitoa rasvata ja plankata nahasta valmistettuja tuotteita.

Käytänteiden toteuttamisessa tarvittiin tietoa myös perinteisiä huoltamisen käytänteitä korvaavista tavoista. Esimerkkinä tällaisista voidaan mainita taito tuulettaa ja pakastaa vaatteita pesukoneessa pesemisen sijaan. Tieto kyseisistä raikastamismahdollisuuksista koettiin hyödylliseksi, sillä se lisäsi haasteltavien mielestä vaatteiden pitkäikäisyyttä. Tuulettamista harjoitettiin haastateltavien mukaan verrattain paljon.

”Kaikkei ei tarvii aina konepestä. Se tuulettaminen ja pakastin riittää. Mä usein joko tuuletan tai sit laitan pakastimeen.” (Haastateltava D)

Rikkinäisten tuotteiden korjaamisessa tarvittiin niin käsin kuin ompelukoneellakin toteutettavan ompelun taitoa. Aineiston perusteella tuotteita korjattiin useimmiten käsin ompelemalla. Ompelutaitoa tarvittiin myös vaatteiden muokkaamisessa. Vaatteita muokattiin sopivaksi ompelua vaativien lyhennysten ja kaventamisten lisäksi erityisesti erilaisten laskosten ja leikkausten avulla.

”Aika usein vaatteita, jotka on vaikka puuvillasta, pystyy saksimaan aika pitkällekin, kuhan muistaa vaan venyttää saksitun kohdan niin, että se menee rullalle eikä ala purkaantuu.” (Haastateltava E)

Vaatelainaamoista muotituotteensa hankkivien vastauksissa mielenkiintoista oli se, että keskiöön nousi impulssiostamista muistuttavan impulssihankkimisen taidon merkitys.

Haastateltavien käyttämissä vaatelainaamoissa ei voinut olla varma siitä, millainen valikoima tuotteita kulloisellakin vierailukerralla lainaaja odotti. Tämän vuoksi lainaamoista hankkiminen vaati suunnittelemattomuutta, rohkeutta kokeilla uutta sekä impulsiivista käyttäytymistä.

”Sinne vähän pitää mennä silleen, että mitä nyt sattuu tuleen. Ne (lainatuotteet) on yleensä sellaisia yllättäviäkin tai että niitä mä en varmaan ehkä tajuais kattoo muualla. Sitä voi ajatella vähän sellasena ultimaattisena impulssiostoksena”
(Haastateltava A)

Kompetenssit olivat haastateltavien mukaan syntyneet nettiä selailemalla, lähipiirin vaikutuksesta, kokemuksen kautta ja asiantuntijoiden, esimerkiksi farkkuliikkeiden myyjien, kanssa keskustelemalla. Kompetensseista kertoessa haastateltavien vastauksissa esiin nousi toistuvasti lähipiirin ja rahan merkitys: jos jotain kompetensseista ei osattu toteuttaa itse, pyydettiin apua esimerkiksi äidiltä tai kaverilta tai palvelu ostettiin ammattilaiselta.

4.2.3 Merkitykset muodin kiertotalouden mukaisen kuluttamisen käytänteiden taustalla – omien kestävien arvojen kanssa linjassa olevaa toimintaa

Aineiston perusteella voitiin todeta, että lineaarisesti tapahtuvaa pikamuodin kuluttamista pidettiin haitallisena toimintana ja sitä pyrittiin välttämään. Kaikkien haastateltavien mukaan kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen takana oli huoli muoti- ja tekstiiliteollisuuden aiheuttamista negatiivisista ympäristöllisistä ja sosiaalisista vaikutuksista. Käytänteillä pyrittiin varmistamaan, että oma toiminta oli linjassa omien arvojen kanssa. Muodin kuluttamiseen liittyvien käytänteiden merkitysten voitiin nähdä olevan kytköksissä myös muuhun haastateltavien toimintaan: kaikki heistä kuvasivat muuttaneensa käytänteitään muillakin elämän osa-alueilla juuri ympäristöllisten vaikutusten vuoksi.

”Mulla on hirveä ilmastoahdistus ja -kriisi. Muodin kuluttaminen on yks tapa tehdä omasta elämästä kestävämpää. Samoin kuin oon tehnyt elämän muilla osa-alueilla. Että lennän vähemmän ja oon vegaani vaikka.” (Haastateltava C)

Käytänteiden avulla pyrittiin ilmaisemaan itseään ja omia arvojaan monipuolisesti. Niillä haluttiin vastustaa kertakuluttamista ja välittää viestiä siitä, että muodin ei tarvitse aina olla

uusinta uutta. Neljästä haastattelusta kävi ilmi, että kyseiset haastateltavat eivät kokeneet seuraavansa ja kuluttavansa huippumuotia: heille tärkeää oli omanlaisen, uniikin ja tyylikkään tyylin luominen. Myös mukavalta tuntuvan, yksilöllisen ja valtavirrasta poikkeavan pukeutumisen ihannointi nousi aineistossa esiin toistuvasti.

”Mun tyyli. Mikä vois olla pikamuodin vastakohta? Kestävää, mutta todella luovaa. Et mä meen just sillä tylhillä, mistä mä ite tykkään.” (Haastateltava D)

”Ei tarvii mennä sen jonkun ajatuksen pohjalta, mitä sä näät Instagramissa, kun jengi vetää tuolla full spandex -puku päällä. Ei sun tyylin tarvii olla sitä, mikä on joku yhteiskunnan tämän hetken oletettu muotti. Et hyvänen aika laita ne sun faijan vanhat farmarit jalkaan, jos susta tuntuu siltä.” (Haastateltava E)

Haastateltaville oli tärkeää vihreiden arvojen ja kertakuluttamisen vastustamisen lisäksi muun muassa perinteisten sukupuoliroolien ravisteleminen. Aineiston perusteella muotiin kiinnytettiin vahvasti osittain juuri sen vuoksi, että tuotteiden ja pukeutumisen koettiin olevan osa minuutta.

Vihreät arvot heijastuivat myös siihen, että muotia haluttiin hankkia ainoastaan tarpeeseen ja käytettäväksi. Yksi haastateltava koki jo omistavansa kaiken tarvitsemansa, eikä hän sen vuoksi hankki muotia enää lainkaan. Halu ostaa tarpeellisia ja useasti käyttöön tulevia vaatteita ja asusteita johti siihen, että tuotteiden ostovaihe oli pitkä. Tämä näkyi muun muassa siinä, että harkittuihin ja itselle merkityksellisiin tuotteisiin kiinnytettiin ja niistä haluttiin myös pitää hyvää huolta. Neljä haastateltavaa kertoivat kuitenkin käyvänsä vaatekaappiaan säännöllisesti läpi ja poistavansa sieltä tuotteet, joita he eivät itse enää käytä. Käytöstä poistamisen vaiheessa merkityksellistä oli, että tuote päätyi ihmiselle, joka sitä myös tulevaisuudessa käyttäisi. Vaatteita annettiin ja myytin tarkasti valikoiduille henkilöille, joiden hallussa niiden uskottiin menevän käyttöön. Toisaalta vaatteita ja asusteita lahjoitettiin erinäisten hyväntekeväisyysjärjestön kierrätyksiin, jotta ne menisivät niitä tarvitseville. Haastateltaville oli merkityksellistä kantaa vastuu hankkimistaan tuotteista läpi kulutusprosessin.

”Mitä pidempään voi kantaa vastuun siitä, et hei mä oon ostanut jotain, mitä mä en käytä ja mä oon tehnyt tämän virheen. Siitä tulee mulle parempi

fiilis, että mä korvaan mun virheen sillä, et mä näen sen vaivan, että se tuote löytää käyttöä jossain muualla.” (Haastateltava D)

Lainaamoista muotia ensisijaisesti hankkivat haastateltavat olivat liittyneet lainaamojen jäseniksi ympäristöllisistä syistä. Muotia hankittiin lainaamoista myös siksi, että vastuu muodin negatiivista vaikutuksista ja tuotteiden kestävyuden varmistamisesta voitiin ulkoistaa lainaamolle. Tämän lisäksi lainaamotoimintaa ja myös lähipiiriltä lainaamista leimasi kuitenkin myös mieltymys vaihtelevuuteen. Lainavaatteiden avulla oli mahdollista kokeilla omasta tyylistä poikkeavia ja yllättäviäkin tuotteita. Haastateltavat kokivat itsensä rohkeiksi, kun he lainasivat ja käyttivät omasta tyylistään poikkeavia muotikappaleita.

”Mä usein lainaan sellaisia, mitä mä tiedän, että en ikinä ostaisi. Sitten on hauska kokeilla vähän kaikenlaista. Siitä tulee kokonaisuudessaan rohkeempi fiilis.” (Haastateltava A)

Aineistosta kävi ilmi, että lainaamalla voitiin tyydyttää mielihaluja. Lisäksi lainaamossa vaatteiden selaaminen ja sovittaminen koettiin mielekkäänä ajanvietteenä. Yksi haastateltavista kuvasi, että lainaamalla muotia voi kuluttaa täysin itsekkäästi tekemättä kuitenkaan tuhoa maapallolle. Vaikka lainavaate olisi ollut hutihankinta, ei siitä koettu huonoa omatuntoa, sillä sen pystyi palauttamaan oikealle omistajalleen.

Kiertotalouden mukaisella muodin kuluttamisella haettiin myös yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yhteisöllisyyttä haluttiin kokea joko muiden lainaamon jäsenten tai lähipiirin kanssa. Kaikki haastateltavat kuvasivat ainakin osan lähipiiristään jakavan kestävän kuluttamisen arvot ja kuluttavan muotia sitä vastaavalla tavalla.

”Vaatelainaamossa on semmoinen tunne, että on samanhenkistä porukkaa, vaikka ei oookkaan ketään tuttuja.” (Haastateltava A)

Kaiken kaikkiaan kiertotalouden mukaisia muodin kuluttamisen käytänteiden merkitykset olivat moninaisia. Aineiston perusteella niistä keskeisimmiksi nousivat halu toimia omien kestävien arvojen mukaisesti sekä näiden arvojen ja minuuden ilmaiseminen.

4.2 Muodin kestävästä kuluttamisesta haastavat tekijät

Haastatteluissa nousi esiin seikkoja, jotka haastavat muodin kiertotalouden mukaisten kulutuskäytänteiden toteuttamista. Aineiston analysoinnin ja tulkinnan seurauksena voitiin huomata, että osa tekijöistä oli sellaisia, jotka samanaikaisesti sekä toimivat kestävästä kulutuskäytännön toteuttamisen ajureina että haastoivat niiden toteuttamista.

4.2.1 Tuotteisiin kiintymisen haastaa kierto vapauttamisen

Kaikki haastateltavat kokivat vahvaa kiintymystä ainakin osaa omistamistaan vaatteista ja asusteista kohtaan. He kuvasivat kiintymyksen lisäävän paitsi tuotteesta huolehtimista myös siitä luopumisen haastavuutta. Neljä haastateltavaa kertoivat, että tuotteisiin kiintymisen haastoi kiertotalouden mukaisten käytänteiden toteuttamista erityisesti muodin käytöstä poistamisen yhteydessä. Tuotetta ei kiintymyksen vuoksi vapautettu kiertoon, vaikka sitä ei ollut pitkään aikaan käytettykään. Haastateltavien kertomuksissa toimintaa perusteltiin tuotteen ajattomuudella ja laadukkuudella, suomalaisen designin arvostamisella sekä sillä, että tuotteille uskottiin löytyvän käyttöä joskus tulevaisuudessa.

”Mul on paljon vaikka Marimekkoo, mitä mä en käytä. Mut mä en halua siitä luopuu, kun se on hyvä ja ajaton ja maku voi muuttuu vielä niiden suhteen. Voi olla, et ne on tosi tärkeitä ja arvokkaita joku päivä.” (Haastateltava D)

Kolme haastateltavaa kertoivat kiintyneensä erityisesti muotikappaleisiin, jotka olivat heidän jo edesmenneiden läheistensä vanhoja tai lähipiiriltä lahjaksi saatuja. Haastateltavat kuvasivat muodostaneensa vahvoja tunnesiteitä tällaisia tuotteita kohtaan, ja tuotteet koettiin merkityksellisinä muistoina läheisistä.

”Mulla on villapaitoja ihan hirveesti. Mun äiti sekä mun isoäiti on tehnyt mulle villapaitoja. Niillä on mulle selkeesti merkitys. Sekä mun äiti ja isoäiti on kuollut, niin ne on niiku muistoa ja perintöä edellisiltä sukupolvilta.” (Haastateltava C)

”Osa mun vaatteista on sellasia, mitä joku muu on hankkinut mulle. Ne on silleen, et mä näin tän ja aattelin, et sä voisit pitää tästä. Musta se on ihanaa ja niillä on ihan sika iso tunnearvo.” (Haastateltava E).

Kaiken kaikkiaan omistettuja muotikappaleita kohtaan koettu kiintymys siis haastoi kiertotalouden mukaisten muodin käytänteiden toteuttamista. Kiintymys korostui erityisesti ostettujen ja pitkäaikaisessa omistuksessa olleiden vaatteiden ja asusteiden kohdalla. Vastaavaa kiintymystä ei koettu esimerkiksi lainaamoista hankittujen tuotteiden kohdalla. Kiintymys omistettuja tuotteita kohtaan voidaan luokitella merkityksen elementtiin kuuluvaksi.

4.2.2 Koot haastavat kiertotalouden mukaisten käytänteiden toteuttamista

Kolme haastateltavaa kuvasivat oman pituuden, vaatekoon tai kengännumeron haastavan kiertotalouden mukaisten käytänteiden toteuttamista. Hankintavaiheessa sopivien kierrätettyjen muotikappaleiden löytäminen koettiin tästä syystä hankalaksi niin kirpputoreilla, second hand -liikkeissä kuin kavereilta tai vaatelainaamoista lainatessakin.

”On käynyt silleen, et menee vaatelainaamoon ja ei oikein löydä mitään. Se on yleensä ollut kiinni siitä, että siellä ei oo sopivia kokoja.” (Haastateltava C)

”Mulla on aika iso kengänkoko, niin löydän harvemmin käytettynä. Nuokin (kuvan kengät) on ehkä ihan pikkusen isot, mutta sit just tolleen talvella menee tosi hyvin. (Haastateltava B)

Kaksi haastateltavista kertoivat koon rajoittavan myös käytöstä poistamisen vaiheessa. Tämän koettiin johtavan ensinnäkin siihen, että muotia kierrätettiin keräyspisteisiin. Toisaalta koot vaikuttivat myös siihen, että käyttämättömiä tuotteita ei laitettu takaisin kiertoon, ja lähipiirille lainaamisen tai heidän kanssaan vaatteiden vaihtaminen koettiin erityisen haastavaksi.

”Ollaan pidetty vaatteidenvaihtoiltoja, et jokainen saa tuoda ne, mitä ei enää ite käytä ja sit vaihdetaan. Monesti mulla tulee se koko vastaan. Kaverit on pienempiä kuin minä ja ne vaihtaa keskenään ja kukaan ei ota mun.” (Haastateltava C)

Aineiston perusteella voidaan näin ollen todeta, että keskimääräisestä poikkeava pituus tai koko hankaloitti käytänteiden toteuttamista. Koot voidaan luokitella materiaalin elementtiin kuuluvaksi. Mielenkiintoista oli se, että hankaluuksia koettiin jo L-koon vaatteissa, vaikka

esimerkiksi S-ryhmän myyntidatan perusteella se on tällä hetkellä yleisin suomalaisnaisten vaatteiden koko (Hole 2019).

4.2.3 Tietämys kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen esteenä

Kiertotalouden mukainen kuluttamisen tapa koettiin haastavana, sillä yrityksistä, tuotteista ja niiden alkuperistä oli hankalaa saada luotettavaa tietoa. Tiedon puutteen ja jakeluketjujen läpinäkymättömyyden on todettu haastavan kestävästi tuotetun muodin tunnistamista (Sinclair 2014). Luottamuspulaa ja tiedon tunnistamisen vaikeutta lisäsi haastateltavien mielestä yritysten harjoittama viherpesu. Viherpesulla tarkoitetaan markkinointia ja viestintää, joilla luodaan yrityksestä tai sen tuotteesta totuutta ympäristöystävällisempää kuvaa (Dahl 2010, 247). Tiedon saannin vaikeus hankaloitti hankkimisen ja käytöstä poistamisenkin vaiheissa: haastateltavat eivät saaneet riittävästi tietoa hankittavista tuotteista, eivätkä myöskään vaatekierrätystä harjoittavien toimijoiden toiminnasta.

”Mä esimerkiksi ostin just sukkia ja siinä luki sustainable cotton. Mä kysyin myyjältä, et mitä tää tarkoittaa. Se ei osannut vastata mitään, ja ei mul oo tietoo siitä ollenkaan. Mä en tiedä niitä prosesseja siel takana, et miten se on tuotettu ja miten se puuvilla on viljelty ja kaikki se.” (Haastateltava C)

Haastateltavien tietämyksessä ilmeni puutteita ja virheellisiä mielikuvia erinäisten yritysten vastuullisuutta ja tuotantotapoja koskien. Osa haastateltavista tiedosti nämä vääristymät, mutta tämä ei kuitenkaan estänyt virheellisten mielikuvien mukaan toimimista läheskään aina.

”Jos nyt uutena, niin jotenkin mä oon vaik silleen, et en mä esimerkiksi H&M:ltä osta mitään. En sit tiedä, että onhan kaikilla vähän samalla tavalla, kun vaikka H&M:llä. mut sit ei tiedä tai oo ottanut selvää ja niis voi olla joku semmonen, mitä ei oo ihan joka paikassa. Vaik joku Zara tai tämmönen.” (Haastateltava B)

Toimintatapa korostui erityisesti suomalaisessa kulttuurissa arvostettujen suomalaisten design-tuotteiden hankinnan yhteydessä. Kiertotalouden mukaisista käytänteistä poikkeamista perusteltiin muun muassa sillä, että suomalaista designia ostettaessa muodin tuotannosta saadut rahalliset hyödyt tulivat kotimaahan.

”Jos on kotimaista, niin koittaa semmisiin vaateliikkeisiin mennä. Mutta harvemmin niissäkään on tehty täällä. Mut tulee kuitenkin Suomeen ne hyvät puolet ja luottaakin ehkä kotimaiseen, et ne ois vastuullisempia tuotannossaan, vaikka ei välttämättä oo. Mut niin haluu ainakin aatella.” (Haastateltava B)

Tutkimukseen osallistuneet vaatelainaamojen jäsenet nostivat toistuvasti esiin vaatelainaamojen hyvinä puolina juuri sen, että niiden valikoimaan kuului suomalaisia design-tuotteita. Muut haastateltavat kertoivat ostavansa ensisijaisesti myös suomalaisen designin käytettynä. He kaikki kuitenkin korostivat, että kiertotalouden mukaisista käytänteistä poikkeaminen oli sallitumpaa suomalaisten tuotteiden kohdalla.

4.2.4 Lainaaminen luo tarvetta uuden ostamiselle

Tutkimukseen osallistui kaksi vaatelainaamojen jäsentä. Vaatelainaamoista voi lainata pääsääntöisesti käyttöönsä muutaman tuotteen kerrallaan, joten lainattuja vaatteita ja asusteita on yhdisteltävä omien muotikappaleiden kanssa valmiin asukokonaisuuden saavuttamiseksi (ks. Vaatepuu 2019, Vaaterekki 2019). Lainaamojen jäsenet kertoivat, että muodin ostaminen oli kokonaisuudessaan vähentynyt jäsenyyden myötä. Erityisesti he arvioivat muutosta tapahtuneen impulssiostamisessa. Kuitenkin molempien jäsenten haastatteluista nousi esiin useampia kertoja, jolloin lainaaminen oli luonut tarpeen ostaa muotia. Ostotarve kohdistui muotikappaleisiin, joiden koettiin sopivan yhteen kulloinkin lainassa olevan tuotteen kanssa.

”Noi housutkin ostin sen takia just, että multa puuttui mustat housut ja tosi monet yläosat, joita mä tuolta lainaan, niin ehkä kaipaa sellaista jotain mustaa yksinkertaista.” (Haastateltava A)

Ostotarve ei johtanut haastateltavien mukaan läheskään aina ostamiseen, vaan tarve saatiin tyydytettyä omasta kaapista löydetyllä korvaavalla tuotteella tai pelkällä verkkokauppojen selailulla. Kuitenkin molemmat haastateltavat kertoivat ostaneensa esimerkiksi uusia alaosia ainoastaan siksi, että ne sopivat lainattujen tuotteiden kanssa käytettäväiksi.

Tätä kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamista haastavaa tekijää ei voitu luokitella tiettyyn käytänteen elementtiin kuuluvaksi toisin kuin muita tutkimuksessa tunnistettuja haasteita. Kyse on ennemminkin siitä, että käytänteen toteuttaminen sai aikaan halun toisen käytänteen

suorittamisesta. Tässä tapauksessa ensimmäinen käytäntö oli kiertotalouden mukainen ja toinen ei.

4.2.5 Tietyt tuotekategoriat vaikeuttavat käytänteiden toteuttamista

Haastateltavat kokivat, että kiertotalouden mukaisten kulutuskäytänteiden toteuttaminen arkipukeutumisen yhteydessä oli verrattain helppoa. Haastatteluissa nousi esiin, että vaatekaappiin haluttiin pelkästään tuotteita, joille oli käyttöä – ja mielellään mahdollisimman usein. Haasteita kiertotalouden mukaisessa muodin kuluttamisessa syntyikin haastateltavien mukaan erityisesti juhlapukeutumisen ja alusvaatteiden hankinnan, käytön ja käytöstä poistamisen yhteydessä. Koska kaappiin haluttiin käyttövaatteita, ei sinne ollut koettu tarpeelliseksi hankkia esimerkiksi harvemmin käyttöön tulevia juhlapukuja. Tämä puolestaan nosti esiin ongelmatilanteita kiertotalouden mukaisten muodin kuluttamisen käytänteiden toteuttamisessa. Haastateltavat tunnistivat tilanteet verrattain hyvin ja heistä neljä kuvaili pyrkivänsä välttämään uuden oston siistimpien juhlavaatteiden ostamisen yhteydessä esimerkiksi lainaamalla tuttavilta tai vaatelainaamoista.

”Arkipukeutuminen on tosi helppoo, mut juhlapukeutuminen on tosi hankalaa. Ei haluu ostaa mekkoja, joita käyttää vaan kerran jossain yksissä juhlissa. Niin sit kun ne yhdet juhlat tulee, niin se määrä, mikä tuolla on noita juhluvampia mekkoja, niin ei oo kauheen suuri.” (Haastateltava E)

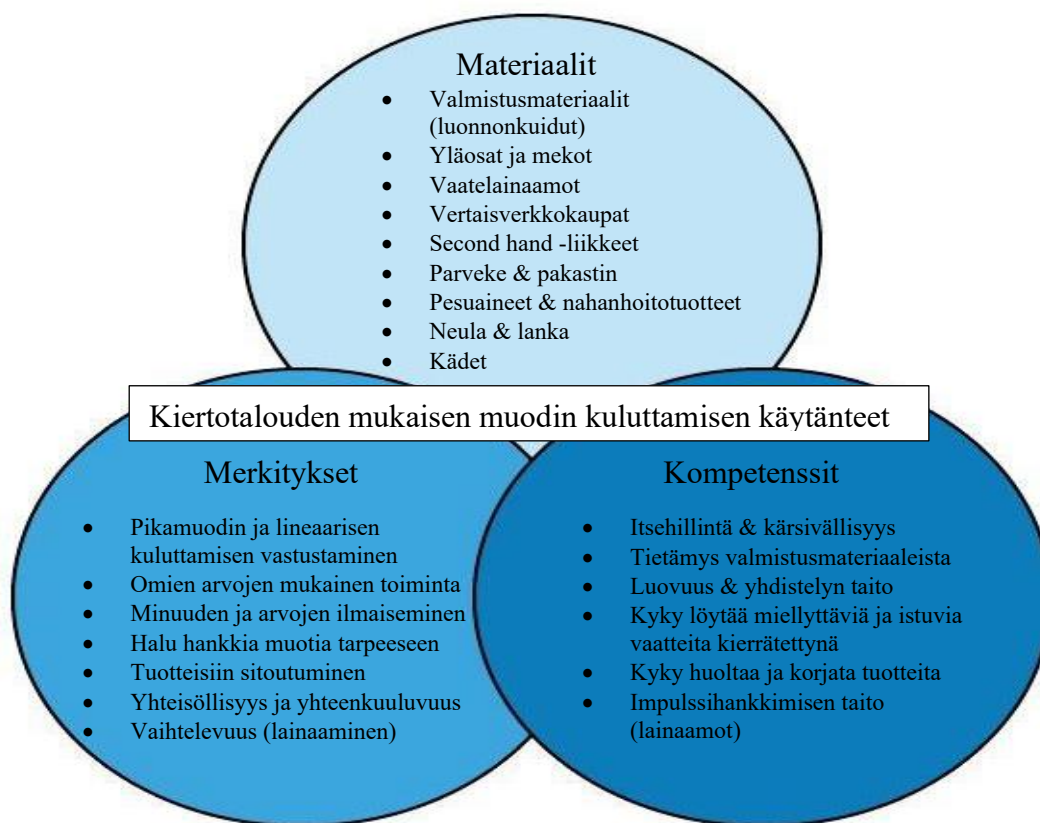
Aineiston perusteella voidaan todeta, että kestävyysaspektia ei huomioitu alusvaatteiden tai sukkiesten ostamisen yhteydessä yhtä vahvasti kuin muiden tuotekategorioiden tuotteita hankittaessa. Yksi haastateltava nosti esiin kestävästi tuotettujen alusvaatteiden korkean hinnan ja toinen perusteli toimintatapaa sillä, että kyseiset tuotteet kuluivat käytössä melko nopeasti. Huomionarvoista on, että sukat ja alusvaatteet olivat ainoita muotituotteita, joita haastateltavat kertoivat heittävänsä joskus roskeen kiertoa laittamisen sijaan.

”Mä en hirveesti osta mitään sekoitteita, et koittaa, et ois 100% melkein jotain. Tietty eri on jotkut tosi käyttötavarat, vaik niiku bokserit tai semmoset. Että en mä niistä oo niin tarkka.” (Haastateltava B)

Aineiston perusteella voidaan siis todeta, että kiertotalouden mukaisten käytänteiden toteuttaminen koettiin mahdolliseksi ja helpoksi useiden tuotekategorioiden tuotteita kuluttaessa, mutta erityisesti alusvaatteiden ja juhlapukeutumisen yhteydessä haasteita oli niin hankkimisen, käyttämisen kuin käytöstä poistamisenkin vaiheissa.

4.3 Tulosten yhteenveto

Haastattelujen perusteella voitiin tunnistaa useita materiaaleja, kompetensseja ja merkityksiä, joista kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteet muodostuvat. Näistä elementeistä keskeisimmät on koottu kuvioon 2.

Kuvio 3. Kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteet muodostavat materiaalit, kompetenssit ja merkitykset.

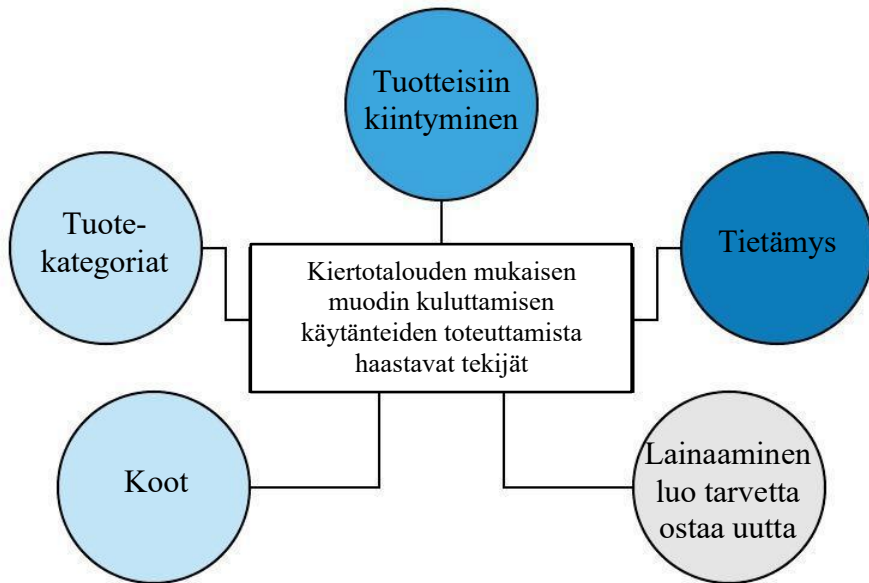
Edellä esitellyt materiaalit, kompetenssit ja merkitykset muodostavat toisiinsa linkittyneinä ja oikeassa kontekstissa kohtaavina kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteet. Tässä tutkimuksessa ei sen rajallisen laajuuden vuoksi ole mahdollista tarkastella itse käytänteitä perusteellisemmin, vaan tutkimus keskittyy erilaisten kiertotalouden mukaisen

muodin kuluttamien elementtien tarkasteluun. Taulukossa 2 kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteiden elementit on kuitenkin linkitetty kulutusprosessin eri vaiheisiin.

Taulukko 2. Käytänteiden elementit kulutusprosessin eri vaiheissa.

Vaihe	Materiaalit	Kompetenssit	Merkitykset
Hankinta	-Valmistusmateriaalit -Yläosat ja mekot -Vaatelainaamot -Vertaisverkkokaupat -Second hand -kaupat	-Itsehillintä ja kärsivällisyys -Tieto valmistusmateriaaleista -Taito löytää kiinnostavia vaatteita kierrätettynä -Impulssihankinta	-Pikamuodin vastustaminen -Arvojen mukainen toiminta -Arvojen ilmaisu -Vaihtelevuus -Yhteisöllisyys
Käyttö	-Yläosat ja mekot -Parveke & pakastin -Pesuaineet -Nahanhoidotuotteet -Neula ja lanka -Kädet	-Kärsivällisyys -Tieto valmistusmateriaaleista -Luovuus & yhdistely -Kyky korjata tuotetta -Kyky huoltaa tuotetta	-Arvojen mukainen toiminta -Minuuden & arvojen ilmaisu -Sitoutuminen -Vaihtelevuus -Yhteisöllisyys
Käytöstä poistaminen	-Käyttämättömät tuotteet -Vääränkokoiset tuotteet -Kirpputorit -Vertaisverkkokaupat -Lähipiiri	-Kärsivällisyys -Tieto valmistusmateriaaleista -Tieto kierrätysvaihtoehdoista	-Arvojen mukainen toiminta -Arvojen ilmaisu -Sitoutuminen -Yhteisöllisyys

Aineiston perusteella havaittiin toteutuvien käytänteiden elementtien lisäksi teemoja, jotka haastoivat tutkittavien kokemusten mukaan kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen toteuttamista. Nämä teemat ovat tuotteisiin kiintyminen, koot, tietämys, lainaamisen luoma tarve ostaa uutta sekä tietyt tuotekategoriat, kuten juhla- ja alusvaatteet. Nämä teemat on koottu kuvioon 3. Teemoista neljä voidaan luokitella johonkin käytänteen elementtiin kuuluviksi. Ainoastaan lainaamisen luoma tarve ostaa uutta on teema, jota ei voida käsittää elementtinä, vaan ennemminkin käytänteenä, joka saa alkunsa toisen käytänteen suorittamisesta.

Kuvio 3. Kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteiden toteuttamista haastavat keskeiset tekijät.

Kaiken kaikkiaan kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteet muodostuvat moninaisista ja toisiinsa yhdistyneistä elementeistä. Kulutusprosessin eri vaiheisiin linkittyvät käytänteet ja eri käytänteet ylipäätään koostuvat erilaisista elementeistä. Elementin puuttuminen tai jokin muu tekijä estää käytänteiden muodostumisen ja ylläpitämisen. Tämän tutkimuksen aineiston perusteella tällaisia elementtejä ja tekijöitä kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen kontekstissa ovat tuotteisiin kiintyminen, koot, tietämys, lainaamisen luoma tarve ostaa uutta sekä tietyt tuotekategoriat.

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Yhteenveto

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteitä. Tavoitetta lähestyttiin kahden tutkimuskysymyksen avulla: tarkoituksena oli selvittää, millaisista elementeistä kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteet muodostuvat ja havaita tekijöitä, jotka haastavat niiden toteuttamista. Tutkimuskysymyksiä lähestyttiin käytänneteoriaa sekä Shoven ja kollegoiden (2012) määrittelemiä käytänteiden elementtejä eli materiaaleja, kompetensseja ja merkityksiä hyödyntäen. Tutkimuksen teoreettinen osuus käsitteli näin ollen kiertotalouden ja kestävän kuluttamisen suhteen lisäksi käytänneteoriaa, käytänteiden elementtejä sekä käytänteiden muodostumista ja muutosta.

Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla viittä muotia kestävästi kuluttavaa henkilöä. Heitä pyydettiin valmistautumaan haastatteluun ottamalla etukäteen kuvia, jotka heidän mielestään kuvasivat heitä muodin kuluttajina. Haastatteluissa keskusteltiin näistä kuvista sekä haastattelurungon (liite 2) mukaisista teemoista. Aineiston analysoinnin ja tulkinnan jälkeen kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen elementtejä kuvaavia tuloksia luokiteltiin teoreettisen viitekehyksen mukaisesti materiaaleihin, kompetensseihin ja merkityksiin. Tämän jälkeen käytänteiden toteuttamista haastavia tekijöitä teemoiteltiin viiteen teemaan.

Tulosluvussa tutkimuksen tavoitteeseen vastattiin ensin lähestyen käytänteitä Shoven ja hänen kollegoidensa (2012) määrittelemien elementtien mukaisesti. Kiertotalouden mukaiseen muodin kuluttamiseen liittyi moninaisia materiaaleja, joista keskiöön nousivat muun muassa valmistusmateriaalit, muodin raikastamiseen käytettävät parveke ja pakastin, erinäiset hankintapaikat, kuten vertaisverkkokaupat, vaatelainaamot ja second hand -liikkeet, pesu- ja hoitoaineet sekä neula ja lanka. Käytänteiden toteuttamiseen tarvittiin monenlaisia kompetensseja, jotka olivat muodostuneet kokemusten kautta tai tiedonhankinnan myötä. Kompetensseista kärsivällisyys ja itsehillintä sekä luovuus korostuivat erityisesti aineistosta. Lisäksi tarvittiin tietoa valmistusmateriaaleista ja erilaisia taitoja muun muassa muodin huoltoon, korjaamiseen ja yhdistelyyn liittyen. Mielenkiintoista oli, että lainaamoissa hyödynnettiin impulssiostamiseen rinnastettavissa olevaa impulssihankinnan taitoa.

Kaikkien käytänteiden taustalla korostui halu toteuttaa omien arvojen mukaista kestävää elintapaa. Kiertotalouden mukaisten muodin kuluttamisen käytänteiden nähtiin olevan yksi elämän osa-alue, jolla voitiin vaikuttaa ilmastonmuutoksen hillitsemiseen. Haastateltaville tärkeää oli myös se, että kyettiin luomaan omaa, valtavirrasta erottuvaa tyyliä sekä ilmaisemaan minuutta ja omia arvoja. Osaa materiaaleista, merkityksistä ja kompetensseista hyödynnettiin useassa kulutusprosessin vaiheessa, kun taas osa elementeistä oli osa käytänteitä ainoastaan tietyssä kulutusprosessin vaiheessa. Tulosten yhteenvedossa kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteet yhdistettiin eri kulutusprosessin vaiheisiin.

Elementtien tarkastelun jälkeen tuloksissa käsiteltiin teemoja, jotka haastoivat elementeistä koostuvien kiertotalouden mukaisten käytänteiden toteuttamista. Aineiston perusteella tunnistettiin viisi keskeistä teemaa, jotka olivat tuotteisiin kiintyminen, koot, tietämys, lainaamisen luoma tarve ostaa uutta sekä tietyt tuotekategoriat. Shoven ja hänen kollegoidensa (2012) mukaan käytänteet muodostuvat, kun materiaalit, kompetenssit ja merkitykset liittyvät yhteen tarkoituksenmukaisessa kontekstissa. Toisin sanoen käytänteiden toteuttamista estää jonkin elementin puuttuminen. Käytänteiden toteuttamista haastavista tekijöistä neljä kyettiin luokittelemaan käytänteiden elementteihin. Ainoastaan yksi teema, lainaamisen luoma tarve ostaa uutta, oli sellainen, jota ei voitu luokitella elementteihin kuuluvaksi. Mielenkiintoista oli myös se, että esimerkiksi lainaaminen ja tuotteisiin kiintyminen yhtäältä lisäsivät kiertotalouden mukaista kuluttamista ja toisaalta taas haastoivat käytänteiden toteuttamista.

5.2 Johtopäätökset

Kiertotalouden tutkimusta on toteutettu erityisesti yritysten ja poliittisen päätöksenteon näkökulmista (Kirchherr et al. 2017). Kuluttajanäkökulman tutkimuksesta ainoastaan kuusi prosenttia on keskittynyt kuluttajien käytänteiden tutkimiseen, ja onkin todettu, että niin kuluttajanäkökulman kuin käytänteidenkin lisätutkimukselle kiertotalouden kontekstissa on tarvetta (Camacho-Otero et al. 2018). Tämän lisäksi huomionarvoista on, että käytänneteoreettinen tutkimus on keskittynyt liikkumisen, ruuan ja energian käytänteisiin. Kaiken kaikkiaan voidaan siis todeta, että tämän tutkimuksen ansiosta on saatu uudenlaista ja arvokasta ymmärrystä kiertotalouden mukaisesta muodin kuluttamisesta, siihen liittyvistä käytänteistä ja käytänteiden elementeistä. Tutkimuksen avulla on kyetty yhtäältä täyttämään tutkimusaukkoa ja toisaalta viemään kiertotalouden mukaisten käytänteiden tutkimus muodin kuluttamisen kontekstiin.

Peattien ja Collinsin (2009) määritelmän mukaan kestävässä kuluttamisessa jokainen kuluttaa oman laskennallisen osuutensa maapallon resursseista. Myös tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan sanoa, että määritelmä on liian suppea. Limin (2017, 71) seitsemästä kohdasta koostuvaa määritelmää tutkimuksen tulokset puolestaan tukivat. Kuitenkin kestävästä kuluttamisesta muodin kontekstissa puhuttaessa voidaan määritelmään lisätä kahdeksas kohta, sillä haastateltavien mielestä muodin kestävässä kuluttamisessa minuuden ja omien arvojen ilmaiseminen on erityisen keskeistä. Haastateltavien mielestä kestävä kuluttaminen on jo itsessään identiteetin rakentamista. Näin ollen tämän tutkimuksen tulosten perusteella muodin kestävä kuluttaminen voitaisiin Limiä (2017, 71) mukailen määritellä mukautuvaksi, tasapainoiseksi ja kontekstuaaliseksi kuluttamisen tavaksi, joka (1) kohtaa nykyisen sukupolven tarpeet, (2) ei köyhdytä tulevia sukupolvia, (3) ei aiheuta peruuttamatonta vahinkoa ympäristölle, (4) ei aiheuta luonnollisten ekosysteemien toimintojen katoamista (ekologiset ja inhimilliset systeemit; ympäristöllinen ja sosiaalinen vastuu), (5) lisää resurssien tehokasta käyttöä, (6) lisää elämänlaatua, (7) välttää kulutusmyönteisyyttä ja hyperkuluttamista ja (8) jonka avulla kyetään ilmaisemaan omaa identiteettiä ja itselle tärkeitä arvoja.

Tutkimuksessa todettiin, että kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteet koostuvat Shoven ja hänen kollegoidensa (2012) näkemyksen mukaisesti moninaisista ja toisiinsa linkittyneistä materiaaleista, kompetensseista ja merkityksistä. Aineisto tuki edellä mainittujen tutkijoiden näkemystä siitä, että jonkin elementin uupuessa käytänteiden toteutuminen estyy. Tutkimuksessa tunnistetuista kiertotalouden mukaista kuluttamista haastavista teemoista neljä oli joko materiaaleja, kompetensseja tai merkityksiä. Käytänteitä haastavia materiaaleja olivat koot ja tietyt tuotekategoriat, kompetensseja tietämys ja merkityksiä vaatteisiin kiintyminen. Lainaamisen luoma tarve ostaa uutta oli tekijä, jota ei voitu luokitella käytänteiden elementteihin kuuluvaksi. Siispä tulosten perusteella voidaan todeta, että tiettyyn kuluttamisen tapaan kuuluvien käytänteiden muodostumista ja olemassaoloa estää jonkin elementin puuttumisen lisäksi eri käytänteiden väliset yhteydet.

Tutkimuksen avulla voitiin tunnistaa, että kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen materiaaleista keskeisiä olivat muun muassa valmistusmateriaalit, erilaiset hankintapaikat, parveke, pakastin, pesu- ja hoitoaineet sekä neula ja lanka. Mielenkiintoista oli, että käytänteiden toteuttamisen keskiöön nousivat myös parvekkeen ja pakastimen kaltaiset materiaalit, joiden alkuperäinen käyttötarkoitus ei liity muodin kuluttamiseen. Materiaaleista

voitiin tunnistaa yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia ruuan kulutuksen käytänteiden tutkimusten kanssa. Esimerkiksi pakastimen on todettu olevan keskeinen materiaali myös ruokahävikin käytänteiden vähentämisessä (Sirola et al. 2019, 6651). Onkin mielenkiintoista, että kyseisen materiaalin avulla voidaan pidentää niin muodin kuin ruuan käyttöikä. Kiinnostavaa oli myös se, että toisin kuin ruokahävikin (Sirola et al. 2019) tutkimuksessa, muodin käytänteiden materiaaleissa hankintapaikat nousivat keskiöön. Tätä selittää todennäköisesti pikamuotiliikkeiden olemassaolo ja viime vuosina vallalla ollut keskustelu niiden epäeettisyydestä. Lisäksi on huomioitava, että ruuan hankkiminen ja kuluttaminen on luonteeltaan erilaista kuin muodin hankkiminen ja kuluttaminen. Erilaisia hävikkiruokapalveluja on toki tarjolla, mutta päivän aterioiden valmistaminen kotona tuoreista raaka-aineista on yhä yleistä. Tulosten perusteella voidaan todeta, että kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteisiin liittyy moninaisia materiaaleja kaikissa kulutusprosessin vaiheissa aivan kuten ruuan kuluttamisen käytänteisiin.

Aineiston perusteella keskeisiksi kompetensseiksi nousivat itsehillintä ja kärsivällisyys, tietämys valmistusmateriaaleista, luovuus ja yhdistelyn taito, kyky löytää miellyttävää muotia kierrätettynä, taito huoltaa ja korjata tuotteita sekä lainaamiseen liittyvä impulssihankinnan taito. Erityisen mielenkiintoista oli impulssihankinnan taidon korostuminen, sillä siinä tarvitaan muiden kompetenssien, kuten itsehillinnän vastaisia taitoja. Impulssihankinnan voidaan nähdä muistuttavan impulssiostamista, joka taas voidaan käsittää vastakkaisena kiertotalouden mukaiselle kuluttamiselle. Kiinnostavaa on myös se, että impulssihankinnassa kulutusprosessi tapahtui verrattain nopeasti, kun taas muussa kiertotalouden mukaisessa kuluttamisessa kulutusprosessi ja sen eri vaiheet olivat aineiston perusteella pitkiä ja harkittuja. Kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen ja ruokahävikin vähentämisen käytänteiden kompetensseissa voidaan tunnistaa useita yhtäläisyyksiä: keskeistä molemmissa on luovuus, loppuun asti käyttäminen, rinnastettavissa olevat tietämys muodin valmistusmateriaaleista ja ruuan valmistusaineista sekä suunniteltu kuluttaminen (Sirola et al. 2019, 6651). Kuitenkaan ruokahävikin käytänteissä ei Sirolan ja kumppaneiden (2019) tutkimuksen mukaan korostu suoraan itsehillinnän ja kärsivällisyyden tai impulssihankinnan taito. Ensimmäisen taidon voi kuitenkin tunnistaa ainakin osana suunniteltua ja tarpeeseen tapahtuvaa kuluttamista. Lisäksi on huomioitava, että Sirolan ja kollegoiden tutkimus (2019) on toteutettu japanilaisen kulttuurin kontekstissa, jossa itsehillinnän taito voidaan nähdä niin merkittävänä osana kaikkea toimintaa, että tutkittavat eivät välttämättä ole nostaneet sitä erilliseksi kompetenssiksi juuri ruokahävikin käytänteiden yhteydessä. Tämä kulttuurillinen konteksti on ylipäätään hyvä huomioida näitä

johtopäätöksiä lukiessa. Impulssihankinnan puuttumista selittää se, että muodin kiertotalouden mukaisessa kuluttamisessa sitä tarvittiin vaatelainaamoista hankkiessa. Vastaava hankintapaikka ei ruualle ole sen luonteen vuoksi olemassa. Kaiken kaikkiaan ruokahävikin ja kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteiden kompetenssit muistuttavat toisiaan yleisellä tasolla huomattavan paljon, vaikka molempien toteuttamiseen vaaditaan myös spesifiä tietoa ja taitoa.

Merkityksistä keskeisiksi nousivat pikamuodin ja lineaarisen kuluttamisen vastustaminen, omien arvojen mukaisen toiminnan toteuttaminen, minuuden ja arvon ilmaiseminen, tuotteisiin sitoutuminen, halu hankkia tarpeeseen, vaihtelevuus sekä yhteisöllisyys ja yhteenkuuluvuus. Tässä tutkimuksessa Camacho-Oteron ja kollegoiden (2018, 2758) määrittelemistä kiertotalouden mukaista kuluttamista leimaavista viidestä merkityksestä ainoastaan poliittisen kuluttamisen, yhteisöllisyyden ja useiden arvojen merkitykset voitiin tunnistaa tuloksista. Anonymiteetin ja epävarmuuden merkitykset eivät nousseet aineiston perusteella keskeisiksi kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteiden merkityksiksi. Päinvastoin juuri minuuden ja oman erilaisuuden ilmaiseminen koettiin merkityksellisenä osana useita käytänteitä. Anonymiteetin merkityksen uupuminen voi johtua esimerkiksi siitä, että muodin kuluttaminen on pääasiassa näkyvää toisin kuin vaikkapa ruuan ja ruokahävikin kuluttaminen. Epävarmuuden merkityksen puuttuminen voi puolestaan johtua esimerkiksi siitä, että uusia muotituotteita ei tarvita jatkuvasti elämästä selviytymiseen samalla tapaa kuin ruokaa tarvitaan.

Ylipäätään tutkimuksen tulosten pohjalta voidaan todeta, että käytänneteoreettinen tarkastelu sopii ruuan ja energian ohella myös muodin kuluttamisen tarkasteluun. Tutkimusten toteuttamisessa ja tulosten eroissa on huomioitava se, että ruuan ja muodin kuluttaminen eroavat toisistaan niiden luonteeltaan: vaikka molemmista saa mielihyvää ja tarpeiden tyydytystä, on ruuan kuluttaminen hengissä säilymisen kannalta oleellisempaa kuin muodin kuluttaminen. Lisäksi on huomioitava, että muodin kuluttaminen on julkisempaa ja näkyvämpää kuin ruuan kuluttaminen.

Kaiken kaikkiaan tutkimuksella saavutettiin ainutlaatuista ymmärrystä kiertotalouden mukaisesta muodin kuluttamisesta, sen käytänteistä ja näiden elementeistä. Nämä käytänteet ovat moninaisia ja niiden toteutuminen vaatii erilaisia materiaaleja, kompetensseja ja merkityksiä. Käytänteiden toteuttaminen ei ole yksinkertaista, ja tutkimuksen avulla tunnistettiin käytänteiden toteuttamista haastavia keskeisiä teemoja. Lisäksi tutkimuksen avulla

saavutettiin ainutlaatuista tietoa kestävästä kuluttamisesta verrattain uudella tutkimusalueella, ja voitiin todeta, että muodin kuluttamisen yhteydessä kestävä kuluttamisen määritelmässä on huomioitava aiempien määritelmien lisäksi minuuden ja omien arvojen ilmaisemisen merkitys.

5.3 Tutkimuksen rajoitteet ja jatkotutkimusmahdollisuudet

Tämän tutkimuksen tulosten ja johtopäätösten tarkastelussa on otettava huomioon sen rajoitteet. Tutkimuksen toteutus ja sen tulokset pohjaavat yhden tutkijan tekemiin valintoihin ja tulkintoihin. Esimerkiksi eri metodilla ja eri henkilön toimesta toteutetun tutkimuksen tulokset voisivat olla toisenlaiset. Tuloksiin saattaa vaikuttaa myös tutkijan kriittinen suhtautuminen pikamuodin kuluttamiseen. Tutkimusprosessi ja tutkijan valinnat on kuitenkin pyritty esittämään läpinäkyvästi ja perustellusti, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Tulosten tulkinnessa on huomioitava haastateltavien joukon homogeenisyys: he kaikki olivat suomalaisia, 20–35-vuotiaita, korkeakoulutettuja ja suurissa tai melko suurissa kaupungeissa asuvia. Lisäksi haastateltavat arvostivat kestävä muodin kuluttamista, minkä vuoksi he ovat saattaneet kuvailla haastatteluissa käytänteitään kestävämpinä kuin ne todellisuudessa ovat. Ylipäättään tutkimus nojaa käsitykseen, jonka mukaan ihmiset kykenevät sanoittamaan toteuttamaansa toimintaa. Kuitenkin tulokset voisivat olla erilaisia, jos haastateltavien todellista toimintaa olisi tarkkailtu esimerkiksi etnografian avulla.

Tämän tutkimuksen avulla saatiin ainutlaatuista ymmärrystä kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteistä, niiden elementeistä sekä niiden toteuttamista estävistä tekijöistä. Kuitenkin saatujen tulosten ja tutkimuksen rajoitteiden myötä voidaan tunnistaa hedelmällisiä jatkotutkimusmahdollisuuksia. Olisi esimerkiksi mielenkiintoista tutkia maaseudulla asuvien toteuttamia kiertotalouden mukaisia muodin kulutuskäytänteitä ja vertailla, eroavatko ne tämän tutkimuksen tuloksista. Kulttuurisessa kulutustutkimuksessa ajatellaan, että yhteiskunta ja kulttuurillisesti jaetut merkitykset tulevat todeksi tuotteita ja palveluja kuluttaessa (Hall 1997). Näin ollen kulttuuriseen kulutustutkimukseen kuuluvan käytänneteorian avulla olisi kiinnostavaa tutkia kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteitä toisenlaisessa kulttuurissa ja yhteiskunnassa – millaisia käytänteitä vaikkapa amerikkalaisessa tai aasialaisessa kulttuurissa toteutetaan? Lisäksi olisi kiinnostavaa tutkia kiertotalouden mukaisen muodin kuluttamisen käytänteitä kiinalaisessa kulttuurissa Kiinan kiertotalouslain (2008) vuoksi.

Tutkimuksessa tunnistettiin viisi keskeistä tekijää, jotka haastavat kiertotalouden mukaista muodin kuluttamista. Olisi kiintoisaa tutkia kvantitatiivisin menetelmin, miten suuri merkitys näillä haasteilla todellisuudessa on ja haastaako joku niistä kiertotalouden mukaista muodin kuluttamista muita enemmän. Lisäksi haasteissa tunnistettiin tekijä, jota ei voitu luokitella materiaaleihin, kompetensseihin tai merkityksiin kuuluvaksi. Tässä tekijässä oli kyse ennemminkin siitä, että yhden käytänteen toteuttaminen sai aikaan tarpeen toisen käytänteen suorittamisesta. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan sen laajuuden vuoksi voitu tarkastella tämän enempää erilaisten kiertotalouden mukaisten muodin käytänteiden välisiä yhteyksiä. Näin ollen olisi mielenkiintoista tutkia erilaisten kiertotalouden mukaisen muodin käytänteiden välisiä yhteyksiä sekä sitä, miten ne tukevat tai haastavat toistensa toteuttamista. Käytänteiden välisiä yhteyksiä olisi ylipäätään syytä tutkia kestävän kuluttamisen kontekstissa.

LÄHTEET

- Arnould, E. J. & Thompson, C. J. (2005). Consumer culture theory (CCT): Twenty years of research. *Journal of Consumer Research*, 31(4), 868–882.
- Becker-Leifhold, C. V. (2018). The role of values in collaborative fashion consumption - A critical investigation through the lenses of the theory of planned behavior. *Journal of Cleaner Production*, 199, 781–791.
- Belk, R., Fischer, E. & Kozinets, R. V. (2012). *Qualitative consumer & marketing research*. Los Angeles: Sage.
- Brooks, A., Fletcher, K., Francis, R. A., Rigby, E. D. & Roberts, T. (2017). Fashion, sustainability and the anthropocene. *Utopian Studies*, 28(3), 482–504.
- Camacho-Otero, J., Boks, C. & Pettersen, I. N. (2018). Consumption in the circular economy: A literature Review. *Sustainability*, 10(8), 27–58.
- Camacho-Otero, J., Boks, C. & Pettersen, I. N. (2019). User acceptance and adoption of circular offerings in the fashion sector: Insights from user-generated online reviews. *Journal of Cleaner Production*, 231, 928–939.
- Connolly, J. & Prothero A. (2008). Green consumption: Life-politics, risk and contradictions. *Journal of Consumer Culture*, 8(1), 1117–1145
- Cooper, T. (1999). Creating an economic infrastructure for sustainable product design. *Journal of sustainable product design*, 8, 7–17.
- Corsini, F., Laurenti, R., Meinherz, F., Appio, F. & Mora, L. (2019). The advent of practice theories in research on sustainable consumption: Past, current and future directions of the field. *Sustainability*, 11(2), 341.
- Dahl, R. (2010). Green washing: Do you know what you're buying. *Environmental Health Perspectives*, 118(6), A246–A252.
- Dant, T. and Martin, P. (2001). By car: Carrying modern society. Teoksessa J. Gronow and A. Warde (toim.) *Ordinary Consumption*, 143–158. Lontoo: Harwood.
- Dolan, P. (2002). The sustainability of “sustainable consumption”. *Journal of Macromarketing*, 22(2), 170–181.
- Ellen MacArthur Foundation. (2015). *Delivering the Circular Economy: A toolkit for Policymakers*. Cowes: Ellen MacArthur Foundation.
- Ellen MacArthur Foundation. (2017). *A New Textiles Economy: Redesigning fashion's future*. Cowes: Ellen MacArthur Foundation.
- Euroopan Komissio (2015). Closing the loop - An EU action plan for the Circular Economy. Bryssel.

- Geissdoerfer, M., Savaget P., Bocken, N. M. P. & Hultink, E. J. (2017). The circular economy – A new sustainability paradigm? *Journal of Cleaner Production*, 143, 757–768.
- Giddens, A., (1984). *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge: Polity Press.
- Gilmore, A., & Carson, D. (1996). "Integrative" qualitative methods in a services context. *Marketing Intelligence & Planning*, 14(6), 21–26.
- Gordon, R., Carrigan, M., & Hastings, G. (2011). A framework for sustainable marketing. *Marketing Theory*, 11(2), 143–163.
- Hall, S. (1997) *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage.
- Hamari, J., Sjöklint, M. & Ukkonen, A. (2016) "The sharing economy: Why people participate in collaborative consumption", *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 67(9), 2047–2059.
- Hargreaves, T. (2011). Practice-ing behaviour change: Applying social practice theory to pro-environmental behaviour change. *Journal of Consumer Culture*, 11(1), 79–99.
- Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2007). *Tutki ja Kirjoita*. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hirsijärvi, S. & Hurme, H. (2011). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Tallinna: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hoegh-Guldberg, O., Jacob, D., Taylor, M., Bindi, M., Brown, S., Camilloni, I., Diedhiou, A., Djalante, R., Ebi, K.L., Engelbrecht, F., Guiot, J., Hijioka, Y., Mehrotra, S., Payne, A., Seneviratne, S.I., Thomas, A., Warren, R. & Zhou, G. (2018). Impacts of 1.5°C Global Warming on Natural and Human Systems. Teoksessa Masson-Delmotte, V., Zhai, P., Pörtner H. O, Roberts, D., Skea, J., Shukla, P.R., Pirani, A., Moufouma-Okia, W., Péan, C., Pidcock, R., Connors, S., Matthews, J.B.R., Chen, Y., Zhou, X., Gomis, M.I., Lonnoy, E., Maycock, T., Tignor, M. & Waterfield, T. (toim.) *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty*, 175–311. In Press.
- Hole, P. (2019) Myynnin jakauma naisten pukeutuminen S-ryhmän myyntidatan perusteella, sähköpostiviesti Matleena Ingetille, matleena.inget@tuni.fi, 5.12.2019.
- Jacoby, J. Berning, C. K. & Dietvorst, T. F. (1977). What about disposition? *Journal of Marketing*, 41(2), 22–28.

- Kant Hvass, K. & Pedersen, E. R. G. (2019). Toward circular economy of fashion: Experiences from a brand's product take-back initiative. *Journal of Fashion Marketing and Management: An International Journal*, 23(3), 345–365.
- Kirchherr, J.; Reike, D.; Hekkert, M. (2017) Conceptualizing the circular economy: An analysis of 114 definitions. *Resources, Conservation & Recycling*, 127, 221–232.
- Koskinen, I., Alasuutari, P. & Peltonen, T. (2005). *Laadulliset menetelmät kauppatieteissä*. Jyväskylä: Vastapaino.
- Kozlowski, A., Searcy, C. & Bardecki, M. (2018). The redesign canvas: Fashion design as a tool for sustainability. *Journal of Cleaner Production*, 183, 194–207.
- Lim, W. M. (2017). Inside the sustainable consumption theoretical toolbox: Critical concepts for sustainability, consumption, and marketing. *Journal of Business Research*, 78, 69–80.
- McNeill, L. & Moore, R. (2015). Sustainable fashion consumption and the fast fashion conundrum: fashionable consumers and attitudes to sustainability in clothing choice. *International Journal of Consumer Studies*, 39(3), 212–222.
- Murray, A., Skene, K. & Haynes, K. (2017). The circular economy: An interdisciplinary exploration of the concept and application in a global context. *Journal of Business Ethics*, 140(3), 369–380.
- Nicolini, D. (2012). *Practice theory, work, and organization: An introduction*. Oxford: Oxford University Press
- Niinimäki, K. (2018). Sustainable fashion in a circular economy. Teoksessa Niinimäki K. (toim.), *Sustainable Fashion in a Circular Economy*, 12–41. Espoo: Aalto ARTS Books.
- Peattie, K., & Collins, A. (2009). Guest editorial: Perspectives on sustainable consumption. *International Journal of Consumer Studies*, 33, 107–112.
- Reckwitz, A. (2002a). The status of the “material” in theories of culture: From “social structure” to “artefacts”. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 32(2), 195–217.
- Reckwitz, A. (2002b). Toward a theory of social practices: A development in culturalist theorizing. *European Journal of Social Theory*, 5(2), 243–263.
- Röpke, I. (2009). Theories of practice — New inspiration for ecological economic studies on consumption. *Ecological Economics*, 68(10), 2490–2497.
- Rouse, J. (2006). Practice theory. Teoksessa Turner, S. & Risjord, M. (toim.) *Philosophy of sociology and anthropology*, 639–681. Dordrecht: Elsevier.
- Schatzki, T. R. (1996). *Social practices: A wittgensteinian approach to human activity and the social*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Schatzki, T. R. (2001). Practice theory. Teoksessa Schatzki, T. R., Knorr-Cetina, K. & von Savigny, E. (toim.), *The practice turn in contemporary theory*, 10–23, Lontoo: Routledge.
- Schau, H. J., Muñiz Jr, A. M. & Arnould, E. J. (2009). How brand community practices create value. *Journal of Marketing*, 73(5), 30–51.
- Sheller, M. (2004). Automotive Emotions: Feeling the Car. *Theory, Culture & Society*, 21(4/5), 221–242.
- Shove, E. & Pantzar, M. (2005). Consumers, producers and practices. Understanding the invention and reinvention of Nordic walking. *Journal of Consumer Culture*, 5(1), 43–64.
- Shove, E., Pantzar, M. & Watson, M. (2012). *The dynamics of social practice: Everyday life and how it changes*. Lontoo: Sage Publications
- Sinclair, R. (2014) *Textiles and Fashion: Materials, Processes and Products*. Cambridge: Elsevier Science & Technology.
- Singh, P. & Giacosa, E. (2019). Cognitive biases of consumers as barriers in transition towards circular economy. *Management Decision*, 57(4), 921–936.
- Sirola, N. (2018). *Ruokahävikin vähentämisen käytänteet japanilaisten arjessa – mobiilietnografinen tutkimus*. Tampereen yliopisto. Johtamiskorkeakoulu. Pro gradu -tutkielma.
- Sirola, N., Sutinen, U., Närvänen, E., Mesiranta, N. & Mattila, M. 2019, Mottainai! – A practice theoretical analysis of japanese consumers’ food waste reduction, *Sustainability*, 11(23), 6645.
- Solomon, M. R. (2016) *Consumer behaviour: a European perspective*. Harlow: Pearson
- Song, S. & Ko, E. (2016). Perceptions, attitudes, and behaviors toward sustainable fashion: Application of Q and Q-R methodologies. *International Journal of Consumer Studies*, 41(3), 264–273.
- The Standing Committee of the National People’s Congress China (2008). Circular Economy Promotion Law of the People's Republic of China. http://www.fdi.gov.cn/1800000121_39_597_0_7.html . 4.10.2019.
- Vaatepuu (2019) <https://vaatepuu.fi/lainaa/>. 20.11.2019
- Vaaterekki (2019) <https://www.vaaterekki.com>. 20.11.2019
- Warde, A. (2005). Consumption and theories of practice. *Journal of Consumer Culture*, 5(2), 131–153.

Warde, A. (2014). After taste: Culture, consumption and theories of practice. *Journal of Consumer Culture*, 14(3), 279–303.

YK (2018) Fashion is an environmental and social emergency, but can also drive progress towards the Sustainable Development Goals.

<https://www.unece.org/info/media/news/forestry-and-timber/2018/fashion-is-an-environmental-and-social-emergency-but-can-also-drive-progress-towards-the-sustainable-development-goals/doc.html>. 24.10.2019

LIITTEET

Liite 1: Tehtävänanto haastateltaville

Hei,

Laitan viestiä ensi viikolla toteutettavaa haastattelua ja siihen valmistautumista koskien. Haluan ensinnäkin vielä kiittää, että osallistut haastatteluun. Pidetään haastattelu tosiaan sinun kanssasi paikassa X ajankohtana Y.

Tarkoituksena olisi siis keskustella siitä, miten kulutat muotia kestävästi ja ylipäättään. Tätä varten pyytäisin sinua ottamaan ennen haastattelua 5 kuvaa, joista näkyy, miten muotia kulutat. Kuvat voivat olla melko vapaamuotoisia ja toki jo ennen tätä viestiä otettuja, kunhan ne mielestäsi kuvastavat tapoja, joilla muotia kulutat. Tämän ennakkotehtävän ei tulisi viedä kovin paljoa aikaa, mutta on kuitenkin hyvä, että kuvien taustalla on jokin ajatus. Tarkoitus on, että näytät haastattelussa minulle ottamasi kuvat ja keskustelemme niistä yhdessä.

Jos jokin jäi epäselväksi tai mietityttää, niin kysy minulta tarkennusta. Nähdään ensi viikolla!

Ystävällisin terveisin,

Matleena Inget

Liite 2: Teemahaastattelurunko

TAUSTATEKIJÄT

- Nimi
- Ikä
- Asuinpaikka
- Ammatti
- Millainen olet mielestäsi muodin kuluttajana?

TEEMA 1: HAASTATELTAVIEN KUVIEN LÄPIKÄYMINEN

Jokaista haastateltavaa pyydettiin ottamaan ennen haastatteluja viisi kuvaa, jotka kuvaavat hänen mielestään sitä, miten haastateltava muotia kuluttaa. Näiden läpikäynti erityisesti materian näkökulmasta.

TEEMA 2: HANKKIMINEN

- Haaveilu
- Ostoaikomuksen syntyminen / hankinnan suunnittelu
- Tuotekategoriat
- Vaatimukset tuotteelle
- Hankkimispaikka ja -tapa (Osto/lainaaminen/muu tapa)
- Hankkimistiheys

TEEMA 3: KÄYTTÄMINEN

- Muodin huoltaminen
- Muodin korjaaminen
- Muodin peseminen
- Muodin säilyttäminen
- Muodin määrä (paljonko omistaa)
- Tuotteen muokkaaminen itselle/käyttötarkoitukseen sopivaksi
- Miksi käytät muotia näin?

TEEMA 4: KÄYTÖSTÄ POISTAMINEN

- Mitä teet tuotteelle, kun sille ei enää löydy käyttöä?
- Poistettavat tuotteet
- Paikat, jonne poistaa
- Käytöstä poistamisen tiheys
- Roskiin heittäminen
- Kierrättäminen
- Uudelleenkäyttö

Liite 3: Esimerkkejä haastateltavien ottamista kuvista

Kuva 1. Esimerkkikuva haastateltava D:ltä

Kuva 2. Esimerkkikuva haastateltava B:ltä